

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Eliška Fleissnerová

**Právní ochrana zvířat proti týrání
v zoologických zahradách a cirkusech**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. BcA. Tereza Fabšíková, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: 28.05.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 148 170 znaků včetně mezer.

Eliška Fleissnerová

V Praze dne 28.05.2024

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat JUDr. BcA. Tereze Fabšíkové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a věcné připomínky při zpracování této diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 TÝRÁNÍ ZVÍŘAT	3
1.1 PRÁVA ZVÍŘAT	3
1.2 VŠEOBECNÁ DEKLARACE PRÁV ZVÍŘAT	3
1.3 STATUS ZVÍŘAT	4
1.4 ZÁKLADNÍ POJMY V OBLASTI TÝRÁNÍ ZVÍŘAT	6
1.5 KATEGORIZACE ZVÍŘAT	8
1.6 PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY PROTI TÝRÁNÍ ZVÍŘAT	9
1.6.1 <i>Vnitrostátní právní úprava</i>	10
1.6.1.1 Právní principy práva zvířat	11
1.6.1.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání	14
1.6.1.3 Trestní zákoník	17
1.6.2 <i>Mezinárodní a evropská právní úprava ochrany zvířat proti týrání</i>	20
1.6.2.1 Mezinárodní smlouvy	20
1.6.2.2 Právní předpisy Evropské unie	21
2 PRÁVNÍ OCHRANA ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ V ZOOLOGICKÝCH ZAHRADÁCH	23
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY V OBLASTI ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD	23
2.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD	24
2.2.1 <i>Mezinárodní a evropská právní úprava zoologických zahrad</i>	24
2.2.1.1 Směrnice rady o zoologických zahradách	24
2.2.2 <i>Vnitrostátní právní úprava zoologických zahrad</i>	25
2.2.2.1 Zákon o zoologických zahradách	27
2.2.2.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání	29
2.2.2.3 Veterinární zákon	31
2.2.2.4 Vyhláška o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu... 33	
2.3 ORGANIZACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD	35
2.3.1 <i>Unie českých a slovenských zoologických zahrad</i>	35
2.3.2 <i>Česká asociace zoologických zahrad a akvárií</i>	36
2.3.3 <i>Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií</i>	37
2.3.4 <i>Euroasijská regionální asociace zoologických zahrad a akvárií</i>	38
2.3.5 <i>Světová asociace zoologických zahrad a akvárií</i>	38
2.3.6 <i>Světový svaz ochrany přírody</i>	39
2.4 OBCHOD S OHROŽENÝMI DRUHY A JEJICH PŘEPRAVA	39
2.4.1 <i>Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin</i>	40
2.4.2 <i>Zákon o obchodování s ohroženými druhy</i>	41
2.5 ZHODNOCENÍ PRÁVNÍ OCHRANY ZVÍŘAT V ZOOLOGICKÝCH ZAHRADÁCH	42
3 PRÁVNÍ OCHRANA ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ V CIRKUSECH	44
3.1 ZÁKLADNÍ POJMY V OBLASTI CIRKUSU	44
3.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA CIRKUSU	45
3.2.1 <i>Mezinárodní a evropská právní úprava cirkusu</i>	45
3.2.1.1 Mezinárodní právní úprava	45
3.2.1.2 Evropská právní úprava	46

3.2.2	<i>Vnitrostátní právní úprava cirkusu</i>	46
3.2.2.1	<i>Zákon na ochranu zvířat proti týrání</i>	47
3.2.2.2	<i>Vyhláška o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat</i>	54
3.3	ORGÁNY A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE	57
3.3.1	<i>Státní orgány</i>	57
3.3.2	<i>Cirkusové asociace</i>	58
3.3.3	<i>Mezinárodní organizace</i>	59
3.4	ZHODNOCENÍ PRÁVNÍ OCHRANY ZVÍŘAT V CIRKUSECH	59
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
	PRÁVNÍ OCHRANA ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ V ZOOLOGICKÝCH ZAHRADÁCH A CIRKUSECH	68
	ABSTRAKT	68
	KLÍČOVÁ SLOVA: TÝRÁNÍ ZVÍŘAT, ZOOLOGICKÁ ZAHRADA, CIRKUS 68	
	LEGAL PROTECTION OF ANIMALS AGAINST CRUELTY IN ZOOS AND CIRCUSES	69
	ABSTRACT	69
	KEY WORDS: CRUELTY TO ANIMALS, ZOO, CIRCUS	70

Úvod

Tématem této diplomové práce je právní ochrana zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech. Téma diplomové práce jsem zvolila z důvodu mého vztahu ke zvířatům, která mě provází celý můj život a tvoří moji součást. Bezbrannost zvířat, kterým se často nedostává zasloužené pomoci je čím dál tím častějším společenským tématem a problémem. Téma právní ochrany zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech mě hned v prvním okamžiku zaujalo a bylo pro mě výzvou si přiblížit tuto velmi významnou oblast práva. Zároveň mi bylo jasné, že je to oblast zasluhující velkou pozornost, kdy četnost zoologických zahrad a cirkusů v České republice není malá.

V minulosti bylo na zvířata pohlíženo zcela odlišně, a to jako na věci a také s nimi bylo jako s věcmi zacházeno. Později došlo ke změně nazírání na zvířata a zvíře je aktuálně bráno jako živá bytost, která je nadaná smysly a cítí pocity, jako jsou strach, utrpení, bolest a úzkost. Díky této změně došlo v české právní úpravě k zakotvení jejich ochrany a v posledních letech se zvířatům a jejich ochraně dostává čím dál tím větší pozornosti. Česká legislativa v oblasti ochrany zvířat zažila v posledních letech velký pokrok kupředu a je potřeba v tomto ohledu společnost nadále vzdělávat, a to nejen společnost laickou, tak i společnost odbornou. K těmto změnám došlo díky změně pohledu veřejnosti na zvířata, kdy veřejnost za práva zvířat začala bojovat. V současnosti existuje velké množství neziskových organizací, skupin a aktivistů, které neustále vyvíjejí tlak na státní orgány za účelem zlepšení ochrany zvířat. Díky těmto tlakům veřejnosti se ochrana zvířat řadí mezi rychle rozvíjející se oblast práva.

Ačkoliv jsou současně velice často prezentovány médii, sociálními sítěmi a weby případy týrání zvířat, kdy se společnost často semkne a snaží se o zajištění spravedlnosti pro dané týrané zvíře, tak na oblast týrání zvířat v zoologických zahradách a cirkusech se zapomíná. Tato oblast je však velice významná, kdy v těchto institucích žije velké množství zvířat, která si zaslouží stejnou pozornost jako jiná zvířata. Zatímco na poli právní úpravy cirkusu došlo v posledních letech k velkému pokroku kupředu, kdy se snad jednoho dne dočkáme cirkusů bez zvířat, tak oblast zoologických zahrad je dle mého názoru často opomíjena a společností tolerována.

Cílem této diplomové práce je rozebrat, přiblížit a zhodnotit právní ochranu zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech, a to jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni evropské a celosvětové. Práce je rozdělena na 3 hlavní části, kdy je první část

věnována týrání zvířat, druhá část se zaměřuje podrobněji na týrání a welfare (pohodu) zvířat v zoologických zahradách a třetí část je stejně jako druhá podrobněji zaměřena na týrání a welfare zvířat v cirkusech. Největší prostor bude věnován rozboru a zhodnocení české právní úpravy v oblasti ochrany zvířat proti týrání a welfare, a to zejména zákonu na ochranu zvířat proti týrání, trestnímu zákoníku, veterinárnímu zákonu, zákonu o zoologických zahradách, vyhlášce o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu a vyhlášce o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

1 Týrání zvířat

1.1 Práva zvířat

Nejdříve je nutné si pro účel této práce vymezit pojem „*práva zvířat*“ jako takový. Jedná se koncept z pohledu filozofie a práva, který zvířatům přisuzuje etické a právní nároky. Všeobecně se ochránci zvířat shodují, že zvířata jsou bytosti, které jsou nadané emocemi a schopností vnímat bolest a utrpení. Je tedy nutné na ně nahlížet jako na živé bytosti. V historii byl ovšem pohled na zvířata diametrálně odlišný a k pohledu, který můžeme pozorovat dnes, vedla velice dlouhá cesta, která toho má ještě hodně před sebou.¹

1.2 Všeobecná deklarace práv zvířat

V souvislosti s právy zvířat je nutné zmínit Všeobecnou deklaraci práv zvířat², která byla vyhlášena v roce 1978 v sídle UNESCO v Paříži z iniciativy nevládních organizací (dále jen „*Všeobecná deklarace*“). Všeobecná deklarace zakotvila dvě významné zásady. V první zásadě Všeobecná deklarace prohlásila, že zvíře není věc a jedná se o takzvanou zásadu dereifikace. Ve druhé zásadě Všeobecná deklarace prohlásila, že zvířeti přísluší práva, tedy zásada personifikace. Dle článku 14. odst. 2 Všeobecné deklarace³ mají být práva zvířat hájena zákonem právě tak, jako jsou hájena práva člověka. Při rozboru jednotlivých článků Všeobecné deklarace lze dojít k závěru, že jejich formulace byla motivována snahou posílit živočišné druhy na stejnou úroveň jako je člověk. Všeobecná deklarace v ustanoveních chrání zvířecí důstojnost, vyjadřuje vzájemný vztah mezi člověkem a zvířetem a utváří celou řadu práv zvířat. Například by se měl člověk vyvarovat krutému zacházení se zvířaty, činností, které mohou vyvolávat utrpení, úzkost a bolest. Každé zvíře má mít právo na pozornost, péči a ochranu ze strany člověka. Dále je deklarací prohlášeno opuštění zvířete za čin krutý a ponižující, pokusy prováděné na zvířatech způsobující fyzické či psychické utrpení jsou označeny za neslučitelné s právy zvířat.⁴

Všeobecná deklarace ovšem nemá charakter pramene mezinárodního práva a jedná se pouze o deklaraci jedné ze specializovaných nevládních mezinárodních organizací a má tedy pouze morální význam, nikoliv však právní závaznost. Jednotlivá

¹ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2317-9., s.154-155.

² Všeobecná deklarace zvířecích práv (1978) [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://www.actaeon.cz/pojmy/vseobecna-deklarace-zvirecich-prav-verze-z-roku-1978/>

³ Čl. 14 odst. 2 tamtéž.

⁴ Tamtéž.

ustanovení Všeobecní deklarace však inspirovala mnoho evropských států, které její obsah zařadily do své vnitrostátní právní úpravy. Všeobecná deklarace byla v roce 1989 předělána Mezinárodní ligou práv zvířat do podoby 2. Všeobecné deklarace práv zvířat 1989 (dále jen „2. Všeobecná deklarace“).⁵ Tato 2. Všeobecná deklarace představovala značný posun v myšlení. Významným rozdílem mezi 1. a 2. Všeobecnou deklarací je například to, že v 1. Všeobecné deklaraci mají být práva zvířat zákonem hájená, zatímco v 2. Všeobecné deklaraci mají být práva zvířat zákonem uznána. Dále je nutné zmínit článek 9 odst. 1 Všeobecné deklarace z roku 1989⁶, který požaduje, aby zákon přiznal právní subjektivitu zvířatům. Ovšem ani 2. Všeobecná deklarace nemá právní závaznost a působí pouze svým morálním charakterem.⁷

1.3 Status zvířat

Podstatné pro vymezení práv zvířat je také rozebrání pojmu „*status zvířat*“. Status zvířat nám vyjadřuje pozici zvířat ve světě člověka. A to jak z hlediska sociálního, tak z hlediska právního. Morální status bývá považován za předpoklad statusu právního, a proto s ním začnu.⁸

Morální status můžeme zařadit do filozofické kategorie. Pokud někdo disponuje morálním statutem představuje entitu, samostatnou jednotku či objekt, ke které se vážou etické závazky a nemůžeme s ním zacházet svévolně. Je naší morální povinností vzít v úvahu také potřeby a zájmy této entity, které jsou na našich vlastních cílech nezávislé. Lidská povinnost je tedy chránit tyto entity bez ohledu na to, zda je to pro lidstvo výhodné. Z vývoje filozofických teorií o kritériích uznání morálního statusu zvířat plyne, že je zde tendence rozšiřovat morální status lidí i na další entity jako jsou zvířata.⁹

Právní status zvířat, kdy zvíře představuje předmět vlastnického práva, je častým terčem kritiky, a to zejména osobami angažujícími se v ochraně zvířat. Postavení zvířat jako předmět vlastnického práva brání dosáhnout lepších životních podmínek zvířat. Vzhledem k tomu, že je toto postavení zaměřeno primárně na prospěch člověka, tedy vlastníka zvířete a ochranu jeho vlastnictví, a ne na prospěch zvířete jako samostatného

⁵ Všeobecná deklarace zvířecích práv (1989) [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://www.actaeon.cz/pojmy/vseobecna-deklarace-zvirecich-prav-verze-z-roku-1989/>

⁶ Čl. 9 odst. 1 tamtéž.

⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 154–155.

⁸ Tamtéž, s.134-137.

⁹ Tamtéž, s.134-137.

tvora. V historii bylo týrání zvířat často chápáno jako porušení lidského zájmu na dotčeném zvířeti. Přestože mnoho zákonů poskytuje zvířatům ochranu, samotné zvíře nemá žádný přístup k prospěchu z právního řízení při porušení této ochrany. Zvířata jsou vnímána jako objekty, které užívají lidé s určitými limity, které představují požadavky welfare a nejsou brány jako nezávislé entity. Odborná veřejnost jako například S. Brooman a D. Legge zastávají názor, že ačkoliv byl status zvířat jako vlastnictví důležitý a prospěl vývoji lidstva, ve svém důsledku byl škodlivý pro osud zvířat. V jeho důsledku totiž mohl vlastník zvířete se svým zvířetem zacházet dle své libovůle. Z tohoto důvodu je dodnes obtížné prosazovat pravidla welfare v oblastech, kde dochází ke střetu s vlastnickým právem. Například farmové chovy, kde zvíře představuje pouhý prostředek k dosažení lidských potřeb.¹⁰

Stále je zde snaha dobrat se určitého optimálního postavení zvířat de lege ferenda. Vystávají nám zde možnosti jako povýšit zvířata do kategorie subjektů práva, které v současnosti představují pouze osoby fyzické a právnické. Nebo vytvoření zcela nové právní kategorie vhodné pro právní kvalifikaci zvířat.¹¹

Česká republika v současné právní úpravě upustila od pojetí zvířete jako věci a ustanovením § 494 občanského zákoníku zakotvila, že živé zvíře je smysly nadaný živý tvor a není věcí. Ustanovení o věcech lze tedy použít pouze v rozsahu, kterým neodporují povaze zvířete.¹² Bližší vymezení přístupu ke zvířeti nalezneme v důvodové zprávě k ustanovení § 494 občanského zákoníku. Důvodová zpráva dodává, že hodnotu živého zvířete neurčuje pouze jeho obecná cena, ale musí být přihlédnuto k jeho zvláštnímu významu a hodnotám, které podmiňují vlastnosti zvířete jako smysly nadaného živého tvora. Dále je v ní stanoven rozdíl mezi zvířetem a člověkem, který na rozdíl od zvířete kromě smyslů je nadán především rozumem, a proto člověk disponuje přirozenými právy. Díky tomu, že je na zvíře pohlíženo jako na živého tvora, bylo zvíře vyloučeno z kategorie věcí a ustanovení o věcech je možné použít pouze v rozsahu neodporující povaze zvířete jako živého tvora. Občanský zákoník danou problematiku řeší zejména z pohledu vlastnického práva a jeho ochrany, a kromě ochrany zvířete se soustředí na ochranu pána zvířete, jejich vzájemný vztah a emoční vazbu.¹³ Zvíře je tedy živý tvor nadaný smysly a

¹⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s.134-137.

¹¹ Tamtéž, s. 134-137.

¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³ Důvodová zpráva k ust. § 494 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-5]. Dostupné z: www.aspi.cz.

od člověka se liší tím, že na rozdíl od něj nemá rozum. Nicméně i o tomto by se dalo polemizovat, vzhledem k tomu, že mnoho druhů zvířat disponuje velice vysokou inteligencí.

1.4 Základní pojmy v oblasti týrání zvířat

Právní úprava České republiky současně pracuje s celou řadou pojmů, které jsou vymezeny v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a v souvisejících předpisech. Pojmy vycházejí ze značné části z unijních předpisů Evropské unie. V této části definuji pojmy, jako jsou: zvíře, chovatel, týrání a welfare.

i. Zvíře

Jedinou legální definice tohoto pojmu v českém právním řádu nalezneme v ustanovení § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Zvířetem se rozumí „každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“¹⁴ z této definice je třeba vycházet i pro další oblasti právního řádu, pokud z dané úpravy nevyplývá, že je nutné pojem „zvíře“ interpretovat v rozdílném rozsahu. S pojmem zvíře pracuje velké množství zákonů a z toho pouze některé ze zákonů používají vlastní definici nebo alespoň odkazují na jiný konkrétní předpis. V řadě zákonů je třeba se interpretací dobrat, zda pojem zvíře představuje pouze obratlovce nebo i další druhy.¹⁵ Zvířata lze dělit do 4 kategorií, a to na základě zákona na ochranu zvířat proti týrání. Dále je možné dělení zvířat dle Vyhlášky č. 346/2006 o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Kategorizaci zvířat se budu věnovat níže v této práci.

ii. Chovatel

Definici pojmu chovatel můžeme najít v ustanovení § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání, které chovatele definuje jako právnickou či fyzickou osobu, která drží či chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvířata nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatka, útulky, záchrané stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířatech nebo s nimi pořádá veřejná vystoupení.¹⁶ Tato zákonná definice pojem „chovatel“ definuje široce, můžeme pod ni zařadit například osobu, která zvíře venčí, obchodníka se zvířaty, výzkumný ústav, který provozuje pokusy na zvířatech a další. S tímto pojmem zákon nespojuje vlastnické právo

¹⁴ Ust. § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 311.

¹⁶ Ust. § 3 písm. k) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

ke zvířeti. Kdo je vlastníkem je pro účely ochrany zvířat proti týrání nepodstatné. Další definici pojmu „*chovatel*“ nalezneme v ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) veterinárního zákona, které chovatelem definuje každého, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu.¹⁷ Takto široká definice by měla zajistit správné zacházení se zvířaty a umožnit možnost postihu za nesprávné zacházení se zvířetem skutečně odpovědného pachatele, a ne pouze vlastníka.¹⁸

iii. Týrání

Týrání je vymezeno výčtem jednání v ustanovení § 4 zákon na ochranu zvířat proti týrání.¹⁹ Pojem postihuje přímé způsobení fyzické bolesti, poškození zdraví, a i utrpení jiné než fyzické. Výčet jednání není taxativní a zahrnuje i zbytkovou klauzuli v ustanovení § 4 písm. y) zákona na ochranu zvířat proti týrání, která zní: „*za týrání se považuje jiné jednání v rozporu s tímto zákonem, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete*“²⁰. Jednotlivé způsoby týrání jsou popsány různou mírou obecnosti. Tato výše zmíněná zbytková klauzule obecně vyjadřuje týrání a lze z ní vyvodit, že pro kvalifikaci týrání jako jednání postačuje naplnění znaků, jako je jednání komisivní tak omisivní a existenci příčinné souvislosti mezi jednáním a stavem utrpení zvířete. V důsledku zbytkové klauzule se skutková podstata týrání nevyčerpá jednáními uvedenými v písmenech a) až x) § 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání²¹.

Související pojem „*utrpení*“ je stav, před kterým je potřeba zvíře ochraňovat. Utrpení je definováno v ustanovení § 3 písm. l) zákona na ochranu zvířat proti týrání, jako stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který způsobuje zvířeti bolest, zranění, zdravotní poruchu či smrt.²² Není tedy vyžadováno aktivní jednání, ale stačí pouhé opomenutí.²³

iv. Welfare

¹⁷ Ust. § 3 písm. a) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 317-318.

¹⁹ Ust. § 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

²⁰ Ust. § 4 písm. y) tamtéž.

²¹ Ust. § 4 písm. a) až x) tamtéž.

²² Ust. § 3 písm. l) tamtéž.

²³ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 318-320.

Welfare neboli animal welfare můžeme přeložit jako pohodu zvířat.²⁴ Welfare je ovšem široký pojem a existuje pro něj mnoho definic, z nichž se některé soustředí na subjektivní stav, ve kterém se zvíře nachází nebo objektivní stránku v podobě vytváření podmínek pro zvíře, aby se cítilo dobře. Hlavním zájmem je tedy kvalita života zvířete. Světová organizace pro zdraví zvířat (World Organization for Animal health, OIE) stanovila, že welfare zvířat znamená, jak se zvíře vyrovnává s podmínkami, v nichž žije. Zvíře je v dobrém welfare, jestliže je dle vědeckých ukazatelů zdravé, spokojené, dobře živěné, v bezpečí, může se chovat přirozeným způsobem a jestliže netrpí nepříjemnými stavy, jako je bolest, strach a utrpení. Dobrá úroveň welfare zvířat vyžaduje prevenci nemoci, veterinární péči, přiměřený přístřešek, výživu, humánní zacházení a humánní usmrcení. Welfare zvířat se vztahuje jak ke stavu zvířete, tak k zacházení se zvířetem.²⁵

1.5 Kategorizace zvířat

Pro účely této práce je potřeba si vymezit jednotlivé kategorie zvířat. Jak jsem již nastínila výše v této práci, zákon na ochranu zvířat proti týrání dělí zvířata do 4 kategorií a to na:

Volně žijící zvířata, která jsou definována v ustanovení § 3) písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Jedná se o zvířata, která patří k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jejich chovu v zajetí.²⁶ Tato skupina je pro účely této práce jedna z nejpodstatnějších. Jedná se často o ohrožené a vzácné druhy, a proto byla vydána ministerstvem zemědělství vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Tato vyhláška se vztahuje jak na zvířata v zoologických zahradách, tak cirkusech a bude jí věnována větší pozornost ve 3. kapitole věnující se cirkusu.

Zvířata hospodářská, jejichž definici nalezneme v ustanovení § 3 písm. d) zákona na ochranu zvířat proti týrání, kde jsou definována jako zvířata chovaná pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, případně pro další hospodářské či podnikatelské účely. Jedná se zejména o skot, prasata, ovce, kozy, koně, osly, drůbež, králíky, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a také ryby. Patří sem

²⁴ STEJSKAL, Vojtěch a LESKOVJAN, Martin. Člověk a zvíře - v zajetí či v péči?: aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. ISBN 978-80-87146-33-0., s. 44.

²⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 86.

²⁶ Ust. § 3 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

i zvířata, která jsou produkována jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací.²⁷ Zastoupení těchto zvířat nalezneme jak v zoologických zahradách, tak cirkusech.

Zvířata v zájmovém chovu, jejichž definici nalezneme v ustanovení § 3 písm. e) zákona na ochranu zvířat proti týrání, kde je zvíře v zájmovém chovu definováno jako zvíře, u kterého není hlavním účelem chovu hospodářský efekt. Jedná se o zvířata chovaná v prostorech k tomu určených, nebo v domácnosti, kde chov slouží především k zájmové činnosti člověka, nebo zvíře slouží jako společník člověka.²⁸ Tato skupina zvířat je často přítomna právě v cirkusech, protože představuje druh zvířat, která mají blízko k člověku, tedy je lze snadněji vycvičit. Do této skupiny zvířat spadá ještě podskupina zvířat vyžadující zvláštní péči, jejíž definici nalezneme v ustanovení § 3 písm. g) zákona na ochranu zvířat proti týrání, který je definuje jako druh zvířat v zájmovém chovu, která vzhledem ke svým biologickým vlastnostem mají zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení a případné ošetřování.²⁹

Zvířata pokusná, tato skupina zvířat pro účely této práce, není relevantní, neboť v zoologických zahradách a cirkusech k pokusům na zvířatech nedochází. Pro úplnost nalezneme jejich definici v § 3 písm. j) zákon na ochranu zvířat proti týrání.³⁰

Další rozdělení zvířat nalezneme ve Vyhlášce č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Tato vyhláška hovoří pouze o zvířatech volně žijících a upřesňuje ustanovení § 14a zákona na ochranu zvířat proti týrání.³¹ Rozdělení zvířat nalezneme v přílohách vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Volně žijící zvířata jsou dělena zejména dle čeledí, podmínek pro jejich chov a drezúru. Zvířata jsou dělena do kategorií: kočkovité šelmy, medvědi, sloni, koňovití, lamy a velbloudi, turovití a delfinovití.³²

1.6 Prameny právní úpravy proti týrání zvířat

V posledních letech se právní ochraně zvířat přisuzuje stále větší význam a postupně dochází k jejímu rozšiřování. K právní ochraně zvířat dochází jak na

²⁷ Ust. § 3 písm. d) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

²⁸ Ust. § 3 písm. e) tamtéž.

²⁹ Ust. § 3 písm. g) tamtéž.

³⁰ Ust. § 3 písm. j) tamtéž.

³¹ Ust. § 14a tamtéž.

³² Příloha 1 až 7 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-12]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

vnitrostátní úrovni, tak na úrovni mezinárodní a velkou část představuje úprava Evropské unie.

1.6.1 Vnitrostátní právní úprava

Právní úpravu týrání zvířat nalezneme v zákonech a podzákonných právních předpisech, dále nesmíme zapomenout na přímo použitelné předpisy vydané na úrovni Evropské unie. Ústavní zakotvení ochrany zvířat nám bohužel schází, nicméně na ústavní rovině nalezneme úpravu v Ústavě České republiky v čl. 7 kdy: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství*“³³ a v Listině základních práv a svobod v čl. 35 odst. 3, který zní: „*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.*“³⁴. Dále je nutné zmínit čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který vymezuje vlastnictví: „*Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.*“³⁵. Je tedy povinností vlastníka zvířete zajistit mu vhodné životní podmínky a příslušnou péči. Přikláním se k názoru, že by bylo vhodné a účelné zakotvit ochranu života zvířat na ústavní úrovni, ačkoliv si myslím, že je to otázka hodně vzdálené budoucnosti a na takovéto zakotvení ochrany zvířat si ještě dlouho počkáme.

Právní úpravu na ochranu zvířat můžeme dělit na úpravu soukromoprávní a veřejnoprávní. Základní právní úpravu nalezneme v úpravě veřejného práva, kterou představuje zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zatímco soukromoprávní úpravu nalezneme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který upravuje ochranu zvířat z hlediska práva vlastnického. Dále tuto úpravu nalezneme ve velkém množství zákonů, například v zákoně č. 91/1996 Sb., o krmivech, v zákoně č. 40/2009 Sb., v trestním zákoníku, v zákoně č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, v zákoně č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v zákoně č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách a v dalších právních předpisech.

³³ Čl. 7 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-7]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁴ Čl. 35 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-7]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁵ Čl. 11 tamtéž.

Právní předpisy jsou dále doplněny velkým množstvím vyhlášek provádějících a upřesňujících ustanovení zákonů.

Procesní předpisy, díky kterým je ochrana zvířat realizována představují zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, zákon č. 250/2016 Sb., přestupkový zákon, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Normy na ochranu zvířat proti týrání můžeme dělit na ochranu přímou a nepřímou. Přičemž přímá ochrana se vztahuje na pravidla chování týkajících se zákazů a postihů jednání označených jako týrání, tak nepřímá ochrana upravuje pravidla chování při zacházení se zvířaty jako živými tvory, povinnost zajištění pohody a zdraví při jejich nakládání, a to rozdílně dle druhu zvířat. Zvláštní postavení mají vybraná ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zákona č. 102/1963 Sb., o rybářství a právní předpisy týkající se ochrany přírody a provozování zoologických zahrad.³⁶

Zvířata jsou dle české právní teorie pouhými objekty právních vztahů, tedy se sama nemohou domáhat svých práv. Jsou tedy odkázáni na jednání lidí při jejich ochraně, ty představují například chovatelé, pracovníci vládních orgánů a nevládní organizace.³⁷

1.6.1.1 Právní principy práva zvířat

Právní principy jako takové jsou velice důležitou součástí práva a měly by být brány v potaz při tvorbě a interpretaci právních norem. Právní principy zvířat v České republice nemáme výslovně formulované v právních předpisech a prozatím jim nebyla věnována příliš velká pozornost ani v teoretické rovině.³⁸

První pokus o formulaci právních principů nalezneme v publikaci Ochrana zvířat v právu, kde byly principy vymezeny následovně:³⁹

i. princip vysoké hodnoty zvířat

Jedná se o uznání zvířete jako živé bytosti, které má svou hodnotu a tuto hodnotu nelze měřit užitečností pro člověka, ačkoliv je zvíře svou užitečností nenahraditelnou součástí života lidí. Je třeba si uvědomit, že zvířata jsou součástí ekosystému a součástí druhové rozmanitosti stejně jako člověk. Tento princip nalezneme v preambuli zákona na ochranu zvířat proti týrání ve znění: *„Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost,*

³⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 269-271.

³⁷ Tamtéž, s. 269-271.

³⁸ Tamtéž, s. 304.

³⁹ Tamtéž.

*péči a ochranu ze strany člověka.*⁴⁰ A současně i v první větě ustanovení § 494 občanského zákoníku ve znění: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor.*“⁴¹ Což vyjadřuje výše zmíněnou zásadu dereifikace (zvíře není věc). Tento princip odráží existence právní ochrany zvířat.⁴²

ii. princip péče

Vlivem člověka většina zvířat ztratila schopnost žít ve volné přírodě. Člověk je proto odpovědný za nynější životní podmínky zvířat. Tato povinnost platí jako morální povinnost obecně a také se vztahuje ke konkrétnímu chovateli, který má ve svém držení konkrétní zvíře. Vyjádření principu péče nalezneme v mnohých ustanoveních zákonů ve formě zákazů a povinností. Normativně bylo potřeba upravit i péči a ochranu volně žijících zvířat, jejichž životy jsou často omezovány lidskými činnostmi. Princip zároveň požaduje dostatečný mentální rozměr osob a znalosti zvířecích potřeb, potřebných pro jejich chov.⁴³

iii. princip snižování utrpení

Tento princip se promítá zejména v zákazu týrání, a to jak v úmyslné, tak i nedbalostní formě, v podobě neposkytnutí náležité péče. Zároveň představuje řadu povinností při nakládání se zvířaty, aby se zabránilo zbytečnému nebo nepřiměřenému utrpení. Široce lze princip označit jako povinnost nevystavovat zvíře utrpení a bolesti vůbec.⁴⁴

iv. princip zákazu usmrcení bez zákonného důvodu

Člověk již není brán jako pán všeho a nemá neomezenou moc nad životem jiných tvorů. Ačkoliv využívání zvířat člověkem pro potravu nebo pro pokusy se neobejde bez jejich usmrcení, tak usmrcování nesmí být prováděno z prosté libovůle.⁴⁵ Tento princip se nám promítá do zákona na ochranu zvířat proti týrání, který obsahuje taxativní výčet důvodů usmrcení.⁴⁶

v. princip respektování přirozených potřeb zvířat

Přirozené potřeby zvířat jsou v mnohých případech potlačovány a porušovány, a to zejména při velkochovu hospodářských zvířat, pokusných zvířat, a také u chovu

⁴⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

⁴¹ Ust. § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴² MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s.304-310.

⁴³ Tamtéž, s. 304-310.

⁴⁴ Tamtéž, s. 304-310.

⁴⁵ Tamtéž, s. 304-310.

⁴⁶ Ust. § 5 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

zájmového. Ve velkochovech často bývá z ekonomického důvodu tento princip hrubě nerespektován a podmínky zvířat jsou žalostné. Do budoucna je žádoucí, aby tento princip byl posílen a byly vytvořeny takové podmínky welfare, kdy se zvířata budou moct chovat dle svých přirozených instinktů.⁴⁷

vi. princip odpovědnosti chovatele

Každý je odpovědný za své konání, kterým ohrožuje a ruší zákonem chráněný zájem. Uplatnění odpovědnosti pak spočívá v náhradě škody a uplatnění delikt ní odpovědnosti za protiprávní jednání. V České republice je základně odpovědný chovatel, jehož definice je v zákoně na ochranu zvířat proti týrání široce vymezena a nepokrývá pouze vlastníka. Delikt ní odpovědnost se prosazuje v rámci trestných činů, správních deliktů a přestupků.⁴⁸

vii. princip odbornosti a kvalifikace

Tento princip představuje zúžení principu péče a dotýká se zákazu týrání. Můžeme ho nalézt v případě, kdy je oprávněn posoudit, zda byly naplněny znaky týrání pouze orgán veterinární správy, ačkoliv správní řízení o správním deliktu vede orgán obce. Dále ho nalezneme při nakládání se zvířaty, kdy jsou pro určité případy vyžadovány pouze osoby s odbornou způsobilostí. Například se vyžaduje kvalifikace pro usmrcování zvířat, kdy kvalifikovaná osoba je povinna zajistit, aby to pro zvíře bylo co nejvíce šetrné a rychlé.⁴⁹

viii. princip subsidiarity využití zvířete

Princip představuje stav, kdy se k využití zvířete člověkem má přistoupit až tehdy, pokud není jiná možnost, při které by zvíře využito nebylo. V České republice je tento princip uplatňován minimálně, a to pouze ve vztahu k pokusům na zvířatech. V zákoně na ochranu zvířat proti týrání je upraven v ustanovení § 18a odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání ve znění: „*Uživatel pokusných zvířat nesmí pokus provádět a státní orgán příslušný ke schvalování projektů pokusů nesmí pokus schválit, je-li pro dosažení žádaného výsledku dostupná jiná metoda či zkušební strategie, která nevyžaduje použití živého pokusného zvířete a která je uznána podle předpisů Evropské unie.*“⁵⁰ Evropská unie má jako jednu z priorit výzkum alternativních metod k pokusům na zvířatech.⁵¹

⁴⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s.304-310.

⁴⁸ Tamtéž, s. 304-310.

⁴⁹ Tamtéž, s. 304-310.

⁵⁰ Ust. § 18a odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

⁵¹ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s.304-310.

ix. princip transparentnosti.

Svobodný přístup k informacím veřejnosti je jedním ze znaků zemědělské politiky a politiky životního prostředí, čímž zasahuje i do oblasti ochrany zvířat. Postupem času dochází k posilování principu transparentnosti, kdy je na něj ze strany veřejnosti vytvářen stále větší požadavek.⁵²

1.6.1.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Nejdříve nastíním historii zákona a poté se dostanu k aktuální úpravě. V době socialismu defacto neexistovala úprava ochrany zvířat proti týrání a představovala legislativní mezeru. Následně byla formulována až po sametové revoluci. Vzhledem k neklidné době převážila potřeba upravit politické otázky, a tak z původního záměru, že by mělo návrh sestavit Ministerstvo hospodářství na federální úrovni selhal. Nakonec bylo v roce 1991 rozhodnuto o přesunutí úkolu sestavit návrh zákona z federální úrovně na úroveň české vlády. Příprava byla svěřena Ministerstvu zemědělství. Zákon byl schválen dne 15. 4. 1992 a vyhlášen dne 29. 5. 1992 pod č. 246/1992 Sb., ve stručné podobě a obsahoval pouhých 30 paragrafů. Svou systematiku si ovšem zachoval dodnes.

Účel zákona na ochranu zvířat proti týrání je vymezen hned v ustanovení § 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání ve znění: *„Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem“*⁵³ Toto vymezení je třeba brát v potaz při interpretaci celého zákona.

Zákon se v současné době dělí na osm částí. V části první se zákon věnuje obecným ustanovením, v části druhé ochraně zvířat při usmrcování, použití zneuctlivění a ochranu zvířat při veřejných vystoupeních, v části třetí ochraně zvířat při přepravě, v čtvrté části ochraně hospodářských zvířat, zvířat v zájmových chovech a volně žijících zvířat, pátá část se soustředí na ochranu pokusných zvířat, v šesté části nalezneme úpravu orgánů ochrany zvířat, sedmá část se věnuje přestupkům a část osmá obsahuje závěrečná ustanovení.⁵⁴ Základní pilíře zákona jsou: *„vymezení okruhů, nakládání a činnosti se zvířaty, které jsou považovány za jejich týrání, a zákaz týrání spolu se zákazem propagace týrání, zákaz usmrcení zvířete bez důvodu, základní pravidla chovu a ochrany hospodářských zvířat a zvířat v zájmových chovech a základní pravidla ochrany volně*

⁵² MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s.304-310.

⁵³ Ust. § 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

⁵⁴ Tamtéž.

žijících zvířat, regulace provádění pokusů na zvířatech a zásady ochrany pokusných zvířat, kompetence orgánů ochrany zvířat a správní delikty a přestupky.“⁵⁵

Zákon dále rozděluje zvířata do kategorií případně do podkategorií. Hlavní kategorie jsou vymezeny účelem chovu, jako zvířata hospodářská, zvířata v zájmovém chovu a zvířata pokusná. Dále máme kategorii zvířat volně žijících, jejichž podkategorie jsou zvířata handicapovaná a kategorii zvířat v lidské péči, jejichž podkategorií jsou zvířata toulavá a opuštěná.⁵⁶

Zákon na ochranu zvířat proti týrání za svou existenci prošel velkým počtem rozsáhlých novel, a tak se z původně stručného zákona stal zákon poměrně obsáhlý. Rozsáhlou změnou zákon prošel po takzvané euronovele, která byla provedena zákonem č. 77/2004 Sb.⁵⁷ Cílem euronovely bylo harmonizovat český právní řád s právními předpisy Evropské unie, které se týkají ochrany zvířat a splnit tak podmínky pro vstup do Evropské unie. Proběhla změna definic a úprava formulací. Dále například novela zavedla novou část o přepravě zvířat, doplnila úpravu ochrany hospodářských zvířat, změnila úpravu ochrany pokusných zvířat a zvýšila horní hranici pokut za správní delikty. Novelou byly zavedeny i změny čistě vnitrostátní, které reflektovaly dosavadní zkušenosti s používáním zákona.⁵⁸

Rok 2008 přinesl další větší novelu, která byla provedena zákonem č. 312/2008 Sb.⁵⁹ Novela reagovala na přijetí nařízení o přepravě zvířat⁶⁰ v evropské právní úpravě. Vzhledem k tomu, že nařízení je přímo aplikovatelné, v zákoně na ochranu zvířat proti týrání se ponechala pouze nezbytné ustanovení o přepravě zvířat pro potřebu evropského nařízení. Dále nám novela změnila postavení Ústřední komise pro ochranu zvířat, která se stala pouhým orgánem poradním namísto původního postavení správního orgánu.

⁵⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 299.

⁵⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

⁵⁷ Zákon č. 77/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Zákon č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁰ Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činnostech a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97[online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32005R0001>

Další rozsáhlá novela byla provedena zákonem č. 359/2012 Sb.⁶¹, jejímž hlavním důvodem byla změna evropské legislativy⁶², která zavedla nové předpisy o usmrcování zvířat a o pokusech na zvířatech, které nově označovala jako používání zvířat pro vědecké účely. Dále byla novelou upraveno velké množství formulací a doplnila se ustanovení, ve kterých byly doposud interpretační pochybnosti. Novela zavedla nové právní nástroje, které umožnily zvýšit účinnost ochrany zvířat proti týrání, a to například možnost uložit chovateli zákaz chovu, rozhodnout o propadnutí, respektive zabrání zvířete a rozhodnout o předběžné náhradní péči, která umožňuje okamžitě odebrat týrané zvíře.⁶³

Rozsáhlý a velice významný novelizační zákon č. 501/2020 Sb.⁶⁴ s dělenou účinností přinesl mnoho podstatných novinek v oblasti ochrany zvířat a zasadil se o prohloubení ochrany zvířat. Došlo k zpřísnění sankcí za spáchání přestupku, kdy nově může pokuta za týrání dosáhnout až 1 000 000 Kč, byl zaveden zápis vybraných přestupků na úseku ochrany zvířat do evidence přestupků vedené Rejstříkem trestů, došlo k zpřísnění podmínek chovu vybraných druhů šelem a lidoopů a byla zavedena licence k provádění veřejného vystoupení.

Významný průlom byl v ustanovení § 7a zákona na ochranu zvířat proti týrání⁶⁵, kde byla definovaná takzvaná „množírna“ a byl stanoven zákaz chovu psů a koček v množírnách. Zpřísnily se povinnosti chovatelů psů a koček v podobě informační a evidenční povinnosti. Při prodeji či darování je povinnost vyplnit evidenčních list vrhu a uchovávat ho po dobu tří let, dále informační povinnost vůči novému majiteli o následné péči a krmení zvířete. Další podmínky pro chov psů a koček jsou například stanovení maximálního počtu vrhů za období 24 měsíců a stanovení minimálního věku pro odběr štěňat/koťat. V ustanovení § 7b zákona na ochranu zvířat proti týrání⁶⁶ nalezneme zákaz prodeje nebo předání psa/kočky na veřejném prostranství, jako k tomu často dochází ze

⁶¹ Zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶² Nařízení rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.eur-lex.europa.eu a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.eur-lex.europa.eu

⁶³ Zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ Zákon č. 501/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁵ Ust. § 7a zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

⁶⁶ Ust. § 7b tamtéž.

strany množitelů. Dalším významným krokem bylo přenesení nákladů za předběžnou náhradní a náhradní péči zvířat z obce na stát. To do té doby představovalo značnou překážku pro obce, které v mnohých případech případy týrání neřešily a byly nečinné, protože na to neměly ve svém rozpočtu finance.⁶⁷

Dalším významným přínosem je zákaz klecových chovů nosnic⁶⁸, který nabude účinnosti 1. ledna 2027. Původně ustanovení nebylo součástí vládního návrhu zákona a do novely se dostalo až na základě pozměňovacího návrhu poslankyně Dany Balcárové, která reagovala na celoevropský trend a kritiku odborníků v oblasti welfare.⁶⁹

Ačkoliv od svého vzniku zákon prošel velkou proměnou, je ještě řada problémových oblastí, na které právní úprava zapomíná a je více než žádoucí je upravit.

1.6.1.3 Trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník upravuje závažnější činy na poli ochrany zvířat proti týrání a doplňuje tak stěžejní úpravu na poli správního práva, zejména zákon na ochranu zvířat proti týrání. Trestní zákoník má ustanovení s blanketní dispozicí, a tak je třeba hledat výklad neurčitých pojmů v normách obsahově nejbližších. Pro výklad pojmů jako jsou „zvíře“ a „týrání“ použijeme zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který jednotlivé pojmy definuje, jak již bylo uvedeno v předchozí části této práce.

Trestný čin týrání zvířat se poprvé objevil v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., až v roce 1991 díky novele přijaté zákonem č. 555/1991 Sb., s účinností od 1. 1. 1992. Do této chvíle stíhání nehumánního zacházení se zvířaty bylo svěřeno pouze správnímu právu. Ustanovení § 203 trestního zákona č. 140/1961 Sb., obsahovalo dvě skutkové podstaty, a to dle odst. 1 „*Kdo týrá zvíře, ačkoliv byl za obdobný přestupek v posledním roce postižen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.*“ A dle odst. 2 „*Kdo utýrá zvíře, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.*“ odst. 3 pak dále obsahoval kvalifikovanou skutkovou podstatu „*Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený*

⁶⁷ ADVOKÁTNÍ DENÍK. *Novela zákona na ochranu zvířat proti týrání je výsledkem mnoha kompromisů* [online]. [cit. 2024-05-16]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/02/08/spoluaautor-novely-komentuje-aktualni-zakon-na-ochranu-zvirat-proti-tyrani/>

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 501/2020 Sb., změna zákona na ochranu zvířat proti týrání a zákona o správních poplatcích In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz.

v odstavci 1 nebo 2 veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.⁷⁰ K naplnění znaků první skutkové podstaty bylo vyžadováno předchozí pravomocné rozhodnutí ve správním či trestním řízení. Kvalifikovaná skutková podstata sledovala další chráněný zájem, a to veřejný pořádek, pokud týrání zvířete vzbudilo veřejné pohoršení. K trestnosti pachatele byl třeba prokázat kauzální nexus, tedy příčinnou souvislost mezi jednáním pachatele a následkem. U prvních dvou skutkových podstat bylo vyžadováno úmyslné zavinění. Pokud by se jednalo o nedbalostní zavinění, věc by se projednávala v přestupkovém řízení. U kvalifikované skutkové podstaty byla situace jiná a postačovala nedbalost. Stavba skutkové podstaty však byla značně problematická, vzhledem k tomu, že právní úprava neukládala registraci přestupků dle zákona 246/1992 Sb., a tím pádem bylo obtížné zjištění vyžadované recidivy. Úprava se tedy zaměřovala na postih recidivistů a okruh potencionálních pachatelů byl značně zúžený. Dále chyběly skutkové podstaty, které by upravovaly dobu týrání, způsob, intenzitu surovosti a rozsah jednání. Tehdejší literatura přibližovala, na jaké konkrétní případy skutková podstata mohla být použita.⁷¹ Jednalo se o týrání zvířat při nelegálním dovozu či vývozu, problematiku transportu živých jatečných zvířat a dodržení hygienických a technických požadavků na chov.⁷²

V rámci rekodifikace trestního zákona došlo i k rekodifikaci trestných činů v oblasti ochrany zvířat. Do nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., byly do osmé hlavy, která upravuje trestné činy proti životnímu prostředí zařazeny s účinností od 1. října 2010 trestné činy týrání zvířat a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti.⁷³

Osmá hlava zvláštní části trestního zákoníku je zaměřena na ochranu životního prostředí, jeho složek a zároveň chrání zájem na ochranu zvířat proti týrání. V současnosti nalezneme tři ustanovení, která se ochraně zvířat věnují. Jedná se o ustanovení § 302 týrání zvířat, ustanovení § 302a chov zvířat v nevhodných podmínkách a ustanovení § 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti trestního zákoníku.⁷⁴

⁷⁰ Ust. § 203 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-14]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁷¹ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5., s. 66-74.

⁷² Tamtéž, s. 66-74.

⁷³ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*, op. cit., s. 399-403.

⁷⁴ Ust. § 302, § 302a a § 303 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-30]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Nejvýznamnější změnu přinesla novela trestního zákoníku přijatá pod zákonem č. 114/2020 Sb., s účinností k 1. 6. 2020.⁷⁵ Tato novela byla nutná, vzhledem k tomu, že od účinnosti trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., se změnilo pojetí zvířat, došlo k takzvané dereifikaci tedy „odvěcnění“, přičemž dřívější pojetí zvířete jako věci se změnilo na pojetí zvířete jako živého tvora, který je nadán smysly. Tuto změnu v pojetí zvířete bylo nutné reflektovat i do trestního zákoníku. Zvířeti bylo nutné poskytnout ochranu v hierarchii hodnot výraznější než například u ochrany majetku. Dosavadní přestupková jednání byla kriminalizována jako trestný čin, zároveň byly revidovány trestní sankce a byla přijata nová skutková podstata, která postihuje aktuální problematiku takzvaných množíren.⁷⁶

Zde si přiblížíme současné skutkové podstaty trestných činů, týkajících se ochrany zvířat. Trestný čin týrání zvířat nalezneme v ustanovení § 302 trestního zákoníku. Skládá se z jedné základní skutkové podstaty a dvou kvalifikovaných skutkových podstat. Základní skutková podstata trestného činu týrání zvířat vyžaduje týrání zvířete surovým nebo trýznivým způsobem. První kvalifikovaná skutková podstata upravuje případy, kdy se čin odehrává na veřejnosti, je spáchán v rámci organizované skupiny nebo pokračuje-li delší dobu. Druhá kvalifikovaná skutková podstata zahrnuje případy, kdy se pachatel činu dopustí na větším počtu zvířat, způsobí-li činem trvalé následky na zdraví nebo smrt, spáchá-li čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem nebo spáchá-li takový čin opětovně.⁷⁷ Judikaturou je dále dovozeno, že podmínka většího počtu zvířat představuje nejméně sedm zvířat.⁷⁸

Trestný čin chov zvířat v nevhodných podmínkách nalezneme v ustanovení § 302a trestního zákoníku a je zaměřen především na eliminaci množíren. Účelem tohoto trestného činu je postihnout případy držení zvířat v nevhodných podmínkách, jejich množení za účelem obchodu, nedodržování základních pravidel odběru mláďat od matek a nedostatečná péče o zvířata. Trestný čin chovu zvířat v nevhodných podmínkách je složen ze dvou základních skutkových podstat a dvou kvalifikovaných skutkových podstat. První základní skutková podstata dopadá na případy, kdy je chován větší počet zvířat v nevhodných podmínkách a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné

⁷⁵ Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., změna trestního zákoníku In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz.

⁷⁷ Ust. § 302 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷⁸ Usnesení (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 15.06.2011 sp. zn. 8 Tdo 657/2011 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

útrapy. Druhá základní skutková podstata stíhá případy, kdy jsou zvířata chována v nevhodných podmínkách za účelem obchodu, případně se z takového chovu kořistí a je tím ohrožen život zvířat, anebo jim způsobuje značné útrapy. První kvalifikovaná skutková podstata dopadá na případy, kdy je čin spáchán s úmyslem získání značného prospěchu, způsobí-li činem trvalé následky či smrt zvířeti nebo čin spáchá jako člen organizované skupiny. Druhá kvalifikovaná skutková podstata pak dopadá na případy, kdy je čin spáchán v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, jsou-li činem způsobeny trvalé následky či smrt na větším počtu zvířat nebo je-li spáchán čin ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou působící ve více státech.⁷⁹

Trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti nalezneme v ustanovení § 303 trestního zákoníku. Úprava je tvořena jednou základní skutkovou podstatou a jednou kvalifikovanou skutkovou podstatou. Základní skutková podstata dopadá na případy zanedbání potřebné péče o zvíře z hrubé nedbalosti, a to buď vlastníkem či osobou, která je povinna se z jiného důvodu o zvíře starat a způsobí tím zvířeti trvalé následky na zdraví nebo smrt. Kvalifikovaná skutková podstata dopadá na pachatele, který zanedbáním povinné péče způsobí smrt nebo trvalé následky na zdraví většímu počtu zvířat. U kvalifikované skutkové podstaty postačí pouhá nedbalost, na rozdíl od základní skutkové podstaty, kde je vyžadována nedbalost hrubá.⁸⁰

1.6.2 Mezinárodní a evropská právní úprava ochrany zvířat proti týrání

1.6.2.1 Mezinárodní smlouvy

Právní úpravu ochrany a nakládání se zvířaty v lidské péči nalezneme v mezinárodních úmluvách v rámci systému mezinárodního práva typu hard law, tedy v pramenech pro členské státy závazných. Úmluva na celosvětové úrovni představující hard law, která by byla zaměřena na ochranu zvířat v rámci nakládání s nimi v lidské péči, ochranu zvířat proti týrání a zajištění dobrých životních podmínek zvířat doposud neexistuje. Mezinárodní úmluvy zabývající se touto problematikou jsou úmluvy čistě regionálního charakteru. Zejména se jedná o úmluvy států ekonomicky vyspělých, nacházejících se především v Evropě. Úmluvy byly sjednány v rámci Rady Evropy a jsou otevřené k podpisům jejich členským státům a mezinárodním organizacím, jako je

⁷⁹ Ust. § 302a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁸⁰ Ust. § 303 tamtéž.

například EU. Bohužel se tyto dohody téměř nedají kontrolovat a vynucovat jejich dodržování.⁸¹

Zatímco úprava zaměřená na ochranu biodiverzity a živočišných druhů vyskytujících se volně v krajině, je záležitostí obecnějšího charakteru. Tato úprava se neomezuje pouze na Radu Evropy, ale nalezneme ji i na půdě Organizace spojených národů a na půdě regionálních organizací mezivládního typu. Stále však nelze mluvit o jednotné úpravě či kodexu práva ochrany živočichů, vzhledem k tomu, že ji nalezneme v desítkách mezinárodních úmluv, ať již na globální, regionální či lokální úrovni.⁸²

Přímou úpravu ochrany zvířat proti týrání v mezinárodním měřítku nenalezneme a nepřímou úpravu nám představují normy zajišťující welfare zvířat.

1.6.2.2 Právní předpisy Evropské unie

V roce 2006 byl přijat První akční plán Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat. Vzhledem k tomu, že chov hospodářských zvířat na půdě Evropské unie představuje velký ekonomický přínos, je nutné, aby byly těmto zvířatům zajištěny příznivé životní podmínky a bylo předcházeno bolesti, utrpení a zranění těchto zvířat.⁸³

Významnou novinku do primárního práva Evropské unie přinesla Lisabonská smlouva, která byla uzavřena v roce 2007 a v platnosti je od roku 2009. Článek 3 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie nám výslovně zakotvuje, že: „Unie *usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.*“⁸⁴ Zařazením tohoto ustanovení do jednoho z úvodních článků dala Evropská unie jasně najevo význam, který přikládá ochraně životního prostředí a stanovila si ochranu životního prostředí jako jednu z hlavních priorit. Do této ochrany nepochybně spadá i ochrana živočichů, tedy zvířat. Hlavním pramenem v rámci primárního práva v oblasti ochrany životního prostředí a ochrany zvířat je Smlouva o fungování Evropské unie.⁸⁵

⁸¹ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 153.

⁸² Tamtéž, s. 153.

⁸³ Tamtéž, s. 164-172.

⁸⁴ Čl. 3 odst. 3 Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. Online. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:12016ME/TXT>.

⁸⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 164-172.

Významný posun nastal zakotvením čl. 13 Smlouvy o fungování Evropské unie, který se týká zajištění dobrých životních podmínek zvířat a to ve znění: „*Při stanovování a provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí; přitom zohlední právní nebo správní předpisy a zvyklosti členských států spojené zejména s náboženskými obřady, kulturními tradicemi a regionálním dědictvím.*“⁸⁶. Tento článek představuje značný pokrok v přístupu Evropské unie k ochraně zvířat, bohužel význam tohoto článku značně stěžuje věta uvedená za středníkem, která stanoví demonstrativním výčtem značný počet výjimek.

Stěžejní úpravu ovšem nalezneme v sekundární legislativě Evropské unie. Úpravu nalezneme ve směrnici, u kterých je nutná transpozice do vnitrostátních právních řádů a v nařízeních. Najdeme zde úpravu podmínek chovu a zacházení se zvířaty, která jsou určena pro hospodářské účely zahrnující jejich poražení, využití pro vědecké účely a přepravu. Nalezneme zde i upravenou problematiku zoologických zahrad z hlediska ochrany biodiverzity a dobrých životních podmínek zvířat v zoologických zahradách, které se budu věnovat v další části této práce.⁸⁷

⁸⁶ Čl. 13 *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie*. Online. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:12016ME/TXT>.

⁸⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*, op. cit., s. 164-172.

2 Právní ochrana zvířat proti týrání v zoologických zahradách

2.1 Základní pojmy v oblasti zoologických zahrad

i. Zoologická zahrada

Zoologickou zahradu nám definuje zákon o podmínkách provozování zoologických zahrad v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) jako trvalé zařízení, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, případně také zvířata domácí.⁸⁸

ii. Ochrana in site

Jedná se o ochranu druhů v jejich přirozeném prostředí. Podstatou ochrany in site je ochrana biotopů dotčeného druhu, obnova prostředí a odstranění rizikových faktorů.⁸⁹

iii. Ochrana ex site

Jedná se o ochranu druhů v uměle vytvořeném prostředí mimo místo přirozeného výskytu. Spočívá zejména v záchraně či odebrání ohrožených druhů a jejich umístění buď do jiné oblasti, nebo do specializovaného zařízení. Účelem je zachování biologické rozmanitosti ochranou kriticky ohrožených druhů nebo zajistit navrácení druhů do místa jejich přirozeného výskytu.⁹⁰

iv. Biodiverzita (biologická rozmanitost)

Jedná se o různorodost všech živých organismů, života na zemi ve všech formách. Obsahuje počty druhů, genetické variace a interakce živých organismů.⁹¹

v. Volně žijící živočich

Definici volně žijícího živočicha nalezneme ve více právních předpisech, ale zde si představíme definici ze zákona o zoologických zahradách, kterou nalezneme v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona, který volně žijícím živočichem rozumí jedince živočišného druhu, jehož populace se udržuje nebo udržovala, v případě druhů v přírodě

⁸⁸ Ust. § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-8]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁸⁹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Záchranné programy* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy

⁹⁰ OCHRANA PŘÍRODY. *Ex situ aktivity v záchranných programech* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/ex-situ-aktivity-v-zachrannych-programech/>

⁹¹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Ztráta biologické rozmanitosti: důsledky a příčiny* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20200109STO69929/ztrata-biodiverzity-jake-jsou-jeji-dusledky-a-priciny>

nezvěstných nebo vyhynulých, v přírodě samovolně, může jít i o jedince, který je chovaný v lidské péči, anebo je závislý na péči člověka.⁹²

2.2 Právní úprava zoologických zahrad

2.2.1 Mezinárodní a evropská právní úprava zoologických zahrad

2.2.1.1 Směrnice rady o zoologických zahradách

Směrnice Rady č. 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách⁹³ (dále jen „*směrnice Rady o zoologických zahradách*“). Tato směrnice se zabývá ochranou ex situ, tedy ochranou druhů v uměle vytvořeném prostředí, jak jsem již výše definovala. Zaměřuje se jak na ochranu volně žijících živočichů, tak ochranu domácích zvířat. Upravuje udělování licencí zoologickým zahradám, dohled nad nimi v rámci Společenství a posílení jejich úloh v rámci biologické rozmanitosti. Článek 1 Směrnice Rady o zoologických zahradách jasně definuje cíl: „*Cílem této směrnice je ochrana volně žijících živočichů a zachování biologické rozmanitosti tím, že směrnice zajistí, aby členské státy přijaly opatření pro udělování licencí zoologickým zahradám a pro dohled nad nimi v rámci Společenství a posílily tak úlohu zoologických zahrad v zachování biologické rozmanitosti.*“⁹⁴ Ve směrnici Rady o zoologických zahradách nalezneme v článku 2 i definici zoologické zahrady, která je definována jako: „*trvalé zařízení, kde mohou být živočichové volně žijících druhů vystaveni veřejnosti sedm nebo více dní v roce, s výjimkou cirkusů, obchodů s oblíbenými zvířaty a zařízení, která členské státy vyjmou z působnosti této směrnice, pokud nevystavují větší počet živočichů nebo druhů a výjimka neohrozí cíle této směrnice.*“⁹⁵, tento článek zároveň vymezuje, co se za zoologickou zahradu nepovažuje. Článek 3 směrnice Rady o zoologických zahradách stanovuje požadavky kladené na zoologické zahrady a stanovuje provedení následujících ochranných opatření. Zoologické zahrady se účastní výzkumů, z nichž plyne prospěch pro ochranu jednotlivých druhů, a/nebo výcviku v příslušné ochranné dovednosti, a/nebo výměny informací týkajících se ochrany druhů a/nebo v případě chovu v zajetí se zoologické zahrady zasazují o obnovování stavů

⁹² Ust. § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách).

⁹³ *Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách.* Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/9a19dfdd-efd9-4684-a167-06da26a0a156>. [cit. 2024-02-10].

⁹⁴ Čl. 1 tamtéž.

⁹⁵ Čl. 2 tamtéž.

a opětovného vysazování živočišných druhů do volné přírody. Dále zoologické zahrady budou podporovat výchovu veřejnosti k povědomí o ochraně biologické rozmanitosti a to zejména prostřednictvím informací o předváděných druzích a o jejich přirozených stanovištích. Zoologické zahrady budou chovat živočichy v podmínkách, které uspokojí jejich biologické a ochranné požadavky, včetně obohacování výbavy výběhů. Zoologické zahrady budou udržovat vysoký standard chovu a ustájení živočichů s rozpracovaným programem veterinární péče a výživy, dále budou zabraňovat živočichům v útěku a povedou aktualizované záznamy o kolekci zoologické zahrady v rozsahu odpovídajícím jednotlivým druhům.⁹⁶ V článku 4 a 5 směrnice Rady o zoologických zahradách je upraveno licencování zoologických zahrad a dohled nad nimi. Dále je zde stanovena povinnost nakládat se zvířaty v souladu s welfare, a to i přes skutečnost, že bude zoologická zahrada uzavřena.⁹⁷

2.2.2 Vnitrostátní právní úprava zoologických zahrad

V této kapitole se podíváme na vnitrostátní právní úpravu týkající se zoologických zahrad. Právní předpisy můžeme rozdělit do tří okruhů. Okruh první představuje předpisy zcela speciální, druhý okruh předpisy zvláštní a třetí okruh předpisy obecné.⁹⁸

Předpisy patřící do prvního okruhu, které upravují svým obsahem výhradně zoologické zahrady jsou:

- Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů;
- Nařízení vlády č. 17/2004 Sb., o pravidlech pro poskytování dotací provozovatelům zoologických zahrad.

Do druhého okruhu zvláštních předpisů, věnující se problematice ochrany přírody a živočichů během činností souvisejících s provozem zoologických zahrad patří zejména tyto zákony:

- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů;

⁹⁶ Čl. 3 *Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách*. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/9a19dfdd-efd9-4684-a167-06da26a0a156>. [cit. 2024-02-10].

⁹⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 180.

⁹⁸ DAMOHORSKÝ, M. *Nad návrhem zákona o zoologických zahradách*, ČESKÉ PŘÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 2/2001, Praha, 31.12.2001. ISSN:1213-5542. s. 24.

- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ve znění pozdějších předpisů.

Do třetího okruhu náleží obecné předpisy, které souvisejí s ekonomickou stránkou provozování zoologických zahrad a jejich povahou právního subjektu, jedná se zejména o následující zákony:

- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Nesmíme zapomenout na podzákoné právní předpisy, mezi které patří:

- Vyhláška č. 346/2006 Sb. o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat;
- Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči;
- Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě;
- Vyhláška č. 464/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb.

- Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu;
- Vyhláška č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu..

Vedle výše uvedených právních předpisů je třeba zmínit interní normy světových, evropských a českých organizací, které sdružují zoologické zahrady. Jedná se o organizace: EARAZA (Euroasijská regionální asociace zoologických zahrad a akvárií), EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií), WAZA (Světová asociace zoologických zahrad a akvárií), IZE (Mezinárodní asociace vzdělávacích pracovníků zoologických zahrad), IUCN (Světový svaz ochrany přírody) a UCSZOO (Unie českých a slovenských zoologických zahrad). Těmto organizacím se podrobněji budu věnovat níže v této práci.

2.2.2.1 Zákon o zoologických zahradách

Česká právní úprava pro oblast zoologických zahrad vychází z výše zmíněné směrnice Rady o zoologických zahradách, ta byla do české právní úpravy implementována zákonem č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o zoologických zahradách“).⁹⁹

V ustanovení § 1 zákona o zoologických zahradách je vymezen obsah zákona, který upravuje podmínky pro vydávání licence k provozování zoologických zahrad, postup při vydávání licence, kontrolu nad dodržováním povinností, dále stanoví základní podmínky pro poskytování dotací ze státního rozpočtu a jiných veřejných zdrojů provozovatelům zoologických zahrad a správní tresty za porušení stanovených povinností.¹⁰⁰ Také je zde definována zoologická zahrada a to v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o zoologických zahradách jako: „zoologickou zahradou je trvalé zařízení, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, popřípadě též zvířata domácí“¹⁰¹, zde je definice oproti směrnici Rady o zoologických zahradách rozšířena o domácí zvířata. Zároveň v ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) až e) zákon o zoologických zahradách vymezuje, co se za zoologickou zahradu nepovažuje, toto vymezení je oproti směrnici Rady o zoologických zahradách také rozšířené a podrobněji vymezuje zařízení, na které se úprava nevztahuje. Jedná se například o cirkusy a podobná zařízení zaměřená na předvádění

⁹⁹ Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách).

¹⁰⁰ Ust. § 1 tamtéž.

¹⁰¹ Ust. § 2 odst. 1 písm. a) tamtéž.

drezúry, obchody se zvířaty, akvária, terária, expozice a jiná výstavní zařízení, ve kterých je chováno nejméně 20 druhů volně žijících savců a ptáků, jestliže jsou součástí zařízení, jehož hlavní činností není vystavování volně žijících živočichů pro veřejnost. Dále se jedná o záchrané stanice, záchraná centra, zařízení pro chov zvěře, farmové chovy a zařízení pro chov a držení volně žijících živočichů, které chová méně než 20 druhů volně žijících savců a ptáků, přičemž tyto živočichy vystavuje veřejnosti bezplatně, a to především za účelem výchovy nebo poučení veřejnosti tím, že poskytuje informace o vystavených druzích, jejich přírodních stanovištích a úloze v ekosystémech.¹⁰²

V ustanovení § 3 zákona o zoologických zahradách¹⁰³ nalezneme podmínky pro provozování zoologických zahrad, jejichž provoz je podmíněn platnou licencí. Udělováním licencí je pověřeno Ministerstvo životního prostředí¹⁰⁴ a v případě zrušení licence je provozovatel povinen ukončit provoz zoologické zahrady. Při ukončení provozu zoologické zahrady vyvstává otázka, jak naložit s chovanými živočichy, kteří se v zoologické zahradě nacházejí. Provozovatel je dle ustanovení § 10 zákona o zoologických zahradách povinen zabezpečit řádnou péči chovaným živočichům a nakládání s nimi v souladu se zvláštními právními předpisy. Provozovatel je tedy povinen zajistit náležitou péči chovaným živočichům až do doby, než je pro ně nalezeno náhradní umístění. Povinnost mají jak veterinární odborníci, tak chovatelé a další osoby. Zvláštním právním předpisem je například zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání nebo zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a zákon č. 113/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Při ukončení provozu zoologické zahrady je několik možností, jak naložit s chovanými živočichy a to tak, že zvířata se mohou prodat či darovat jiné zoologické zahradě nebo chovatelům, kteří zajistí požadované podmínky pro chov daných zvířat.

Zákon o zoologických zahradách nepokrývá komplexně problematiku života zvířat v zoologických zahradách, a tak zde uvedu další relevantní ustanovení zákonů souvisejících s oblastí welfare a týrání zvířat v prostředí zoologických zahrad. Veterinární zákon spolu se zákonem na ochranu zvířat proti týrání představují primární ochranu zvířat.

¹⁰² Ust. § 2 odst. 2 písm. a) až e) zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách).

¹⁰³ Ust. § 3 tamtéž.

¹⁰⁴ Ust. § 3 odst. 1 tamtéž.

2.2.2.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání jsem již rozebrala v předchozí části této práce, ovšem zde bych se chtěla věnovat ustanovením, která se přímo vztahují na týrání a welfare zvířat v zoologických zahradách. Jak již bylo zmíněno výše, celý tento zákon je potřeba vykládat v souladu s preambulí zákona, která zní: *„Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zaslouhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“*

Důležité je zde vymezení podkategorie zvířat vyžadující zvláštní péči, která jsou vymezena v ustanovení § 3 písm. g) zákona na ochranu zvířat proti týrání, jako druh zvířete v zájmovém chovu, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení a případně ošetřování.¹⁰⁵

Pod ustanovením § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání, kde je definován chovatel, samozřejmě spadá také provozovatel zoologické zahrady, přičemž se chovatelem rozumí právnická či fyzická osoba, která drží nebo chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře nebo se zvířaty obchoduje, provozuje jatka, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířatech, anebo pořádá veřejná vystoupení.¹⁰⁶

Následuje rozbor obecných ustanovení, která se vztahují také na zoologické zahrady.

Důležité je zde zmínit ustanovení § 6 zákona na ochranu zvířat proti týrání, kde je stanoven **zákaz opuštění zvířete**, nicméně tento zákaz se nevztahuje na vypuštění volně žijících zvířat do jejich přirozeného prostředí, přičemž se bere v potaz vhodnost tohoto opatření a podmínky do kterých jsou zvířata vypouštěny.¹⁰⁷

Ustanovení § 7 zákona na ochranu zvířat proti týrání stanovuje **zákaz provádět bolestivé zákroky** bez znecitlivění, které může provést jen odborně způsobilá osoba.¹⁰⁸

Ustanovení § 8 zákona na ochranu zvířat proti týrání upravuje **veřejná vystoupení zvířat**, kterými se rozumí jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu,

¹⁰⁵ Ust. § 3 písm. g), zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁰⁶ Ust. § 3 písm. k) tamtéž.

¹⁰⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 328.

¹⁰⁸ Ust. § 6 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

výkonu, určitých vloh. Za veřejné vystoupení se nepovažuje svod zvířat.¹⁰⁹ Pro zoologické zahrady jsou stanoveny výjimky, a to na základě ustanovení § 8 odst. 4 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání¹¹⁰, které stanoví, že se na ně nevztahují povinnosti stanovené v ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) a b) zákona na ochranu zvířat proti týrání, které stanovují povinnost oznámit Krajské veterinární správě (dále jen „KVS“) a příslušné obci konání veřejného vystoupení a informace o něm.¹¹¹ Dále je zde výjimka na základě ustanovení § 8 odst. 4 písm. c) zákona na ochranu zvířat proti týrání pro zpětné vypuštění zvířete do volné přírody.¹¹²

Ustanovení § 8c až § 8f zákona na ochranu zvířat proti týrání stanovuje podrobně **povinnosti při přepravě zvířat**. Přeprava nesmí způsobit zranění či utrpení zvířete, dopravní prostředky musí být uzpůsobeny potřebám zvířat, aby se předešlo jejich zranění či utrpení, dále jim je chovatel povinen poskytnout krmení, odpočinek, v případě zranění poskytnout první pomoc a v případě potřeby zajistit ošetření veterinárním lékařem.¹¹³

V ustanovení § 13 zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou vymezeny **povinnosti chovatele a ochrana zvířat v zájmových chovech**. Chovatel je povinen zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky pro zachování fyziologických funkcí, zajištění jeho biologických potřeb, aby nedocházelo k bolesti, utrpení či poškození zdraví a je povinen přijmout opatření proti úniku zvířat. V ustanovení § 13 odst. 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání je stanovena povinnost získat povolení krajské veterinární správy k chovu zvířete vyžadující zvláštní péči. Zoologické zahrady mají zde opět výjimku a tato povinnost se na ně nevztahuje.¹¹⁴

Dále v ustanovení § 14a zákona na ochranu zvířat proti týrání nalezneme úpravu **zakázaných činností s volně žijícími živočichy**. Toto ustanovení nám stanoví zákaz provádět zvláštní způsob výcviku pro provedení triků či výkonů, označené jako „drezúra“. Pro zoologické zahrady s platnou licencí podle zákona o zoologických zahradách platí výjimka na základě ustanovení § 14 odst.1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání, která stanoví, že zoologická zahrada drezúru provádět může v případech, že je konána za účelem vzdělání nebo v zájmu zvířat. Toto ustanovení dále zakazuje v § 14a odst. 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání, rozmnožování zvířat z řad

¹⁰⁹ Ust. § 8 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹¹⁰ Ust. § 8 odst. 4 písm. b) tamtéž.

¹¹¹ Ust. § 8 odst. 3 písm. a) a b) tamtéž.

¹¹² Ust. § 8 odst. 4 písm. c) tamtéž.

¹¹³ Ust. § 8 c až § 8f tamtéž.

¹¹⁴ Ust. § 13 tamtéž.

šelem a jejich kříženců, u zvířat z řady primátů u čeledi lidoopů. Pro zoologické zahrady s platnou licencí podle zákona o podmínkách provozování zoologických zahrad je zde opět stanovena výjimka, pro rozmnožování v rámci chovu a chovu provozovaného za účelem ochrany druhu v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny. Podrobné podmínky chovu a drezúry nalezneme ve vyhlášce č. 346/206 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.¹¹⁵

2.2.2.3 Veterinární zákon

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „*veterinární zákon*“). Veterinární zákon stanovuje požadavky na veterinární péči, na chov, zdraví a na živočišné produkty. Dále upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, působnost a pravomoc orgánů, které vykonávají státní správu v oblasti veterinární péče, některé veterinární činnosti a jejich výkon.¹¹⁶

Veterinární péče zahrnuje dle ustanovení § 2 veterinárního zákona péči o zdraví zvířat a jeho ochranu, předejití vzniku a následného šíření přenosných onemocnění, a to jak mezi zvířaty navzájem, tak i mezi zvířetem a člověkem. Veterinární péče dále zahrnuje péči o zdravotní nezávadnost živočišných produktů a krmiv a ochranu zdraví lidí, ochranu České republiky před zavlečením nálezů zvířat a před dovozem živočišných produktů a krmiv, ochranu životního prostředí před nepříznivými vlivy, které souvisí s chovem zvířat, výrobou a zpracováním živočišných produktů a krmiv ze zahraničních států a zároveň ochranu zvířat a jejich produkce před riziky ze znečištěného životního prostředí. Dále zahrnuje veterinární asanaci a státní veterinární dozor.¹¹⁷ Státní správu ve věcech veterinární péče nalezneme v hlavě VI veterinárního zákona. Státní správu zde vykonává Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, obce a orgány veterinární správy. Tato soustava státní správy by měla dbát na dodržování práv a povinností vyplývajících z veterinárního zákona, z dalších zákonů a z předpisů Evropské unie.¹¹⁸

Provozovatel zoologické zahrady musí dodržovat některá obecná ustanovení, která upravují ochranu zdraví zvířat, opatření proti nálezům, vztahují se na ně i některé

¹¹⁵ Ust. § 14a zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹¹⁶ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon).

¹¹⁷ Ust. § 2 tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

případy přepravy zvířat, které chovají. Zejména je pro zoologickou zahradu významná role státní správy v oblasti veterinární péče.

Ustanovení § 47 a následující ustanovení veterinárního zákona upravují orgány státní veterinární správy a jejich soustavu, pravomoc a působnost. Hrají roli v řízení o vydávání licencí zoologickým zahradám, kde je například povinnost provozovatele zoologické zahrady zajistit pravidelnou veterinární péči a zavést opatření proti nákaze, tedy karanténu.¹¹⁹

Provozovatel zoologické zahrady s licenci, a to jak po jejím zrušení nebo zániku je povinný zabezpečit řádnou péči chovaným živočichům a nakládání s nimi v souladu se zvláštními právními předpisy, dle ustanovení § 10 zákona o zoologických zahradách.¹²⁰ Jeden ze zvláštních právních předpisů je právě veterinární zákon.

Dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) veterinárního zákona, je chovatel každý kdo: „*zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu*“¹²¹ Pod tuto definici zařadíme také provozovatele zoologické zahrady. V ustanovení § 4 a následujících ustanoveních veterinárního zákona nalezneme povinnosti ukládané chovatelům. Jedná se o povinnost chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce, zdravotní stav a předcházet poškození jejich zdraví. Tato povinnost je obecná a pozitivně formulovaná zásada, která zajišťuje animal welfare.¹²² Dále jsou zde stanoveny povinnosti jako sledování zdravotního stavu zvířat, bránění vzniku a šíření nákaz, podávat léčivé přípravky zvířatům jen dle pokynů veterinárního lékaře a další.¹²³ Další povinnost pro provozovatele zoologické zahrady jako chovatele je dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) a odst. 7 veterinárního zákona povinen vyžádat si veterinární osvědčení a zdravotní potvrzení k přemístění zvířete z řádu šelmy a jejich kříženců nebo zvířete z řádu primátů.¹²⁴ Dále je chovatel a jeho zaměstnanci, vzhledem ke své kvalifikaci povinný na základě ustanovení § 11 veterinárního zákona neprodleně

¹¹⁹ Ust. § 5 odst. 4 písm. b) bod 2 a § 6 odst. 2 písm. a) bod 2 zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách).

¹²⁰ Ust. § 10 tamtéž.

¹²¹ Ust. § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon).

¹²² MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 328.

¹²³ Ust. § 4 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon).

¹²⁴ Ust. § 6 odst. 1 písm. c) a odst. 7 tamtéž.

uvědomit krajskou veterinární správu v případě rozpoznání příznaků nebezpečné nákazy nebo nákazy přenášené ze zvířete na člověka.¹²⁵

2.2.2.4 Vyhláška o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu

Vyhláška č. 213/2022 Sb. o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu¹²⁶ upravuje podmínky chovu vybraných druhů šelem a lidoopů, klade požadavky na konstrukci, zabezpečení, velikost a vybavení prostorů, podmínky ustájení a dále klade požadavky na pomůcky, krmení a napájení vybraných druhů šelem a lidoopů, kteří jsou uvedeni v § 14a odst. 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání¹²⁷, o kterém bylo již pojednáno výše v této práci. Vyhláška o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu představuje zcela novou právní úpravu, přičemž konkrétní podmínky chovu vybraných druhů šelem a lidoopů nebyly do té doby nijak upraveny, až na stanovení podmínek chovu kočkovitých šelem podle vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat¹²⁸.

Na přípravě vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se podílela pracovní skupina ministerstva zemědělství a odborníci na chov daných druhů zvířat z licencovaných zoologických zahrad, členů EAZA (European Association of Zoos and Aquaria), kteří mají dlouholeté zkušenosti s podmínkami chovu vybraných druhů šelem a lidoopů. Tato vyhláška se vztahuje na šelmy a lidoopy chované například v zájmových chovech, zoologických zahradách, záchranných centrech a nevztahuje se na zvířata chovaná za účelem provádění drezúry, pokusná zvířata chovaná chovatelem pokusných zvířat a zvířata ošetřovaná veterinárním lékařem.¹²⁹

Vyhláška o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se dělí na devět částí, přičemž první část je věnována obecným ustanovením. Další části vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se věnují následovnému:

Druhá část vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se věnuje podmínkám chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi kočkovitých z podčeledi velké

¹²⁵ Ust. § 11 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon).

¹²⁶ Vyhláška č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-4-18]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹²⁷ Ust. § 14a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹²⁸ Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

¹²⁹ MINISTERSTVEM ZEMĚDĚLSTVÍ. *ODŮVODNĚNÍ k vyhlášce č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu* [online]. [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q324659---vVUGnQsK/duvodova-zprava-k-vyhlisce-c-213-2022-sb>

kočky všech druhů. Tato část nám stanoví podmínky chovu tygra ussurijského, tygra teplých oblastí, lva, levhartů chladných oblastí a irbisů, levhartů teplých oblastí, jaguára a pardála.¹³⁰

Třetí část vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu stanovuje podmínky chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi kočkovitých z podčeledi malé kočky rod puma druh puma americká a rod rys druh rys ostrovid. Nalezneme zde podmínky stanovené pro chov pumy americké a rysa ostrovida.¹³¹

Ve čtvrté části vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu nalezneme podmínky chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi kočkovitých z podčeledi gepardi rod gepard.¹³²

Pátá část vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu nám stanovuje podmínky chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi medvědovití. Přesněji podmínky chovu medvěda ledního, medvědů chladných oblastí a medvědů teplých oblastí.¹³³

V šesté části vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu nalezneme podmínky chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi hyenovití druh hyena čabráková, hyena žíhaná a hyena skvrnitá.¹³⁴

Část sedmá vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se věnuje podmínkám chovu zvířat z řádu šelmy z čeledi psovití druh vlk obecný a pes hyenový.¹³⁵

Část osmá vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu je věnována podmínkám chovu zvířat z řádu primáti čeledi lidoopi. Přesněji jsou zde stanoveny podmínky pro chov goril, šimpanzů a orangutanů.¹³⁶

Devátá část vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu je věnována závěrečným ustanovením.¹³⁷ Z důvodu, že by nastolené podmínky chovu nesplňovaly mnohé zoologické zahrady a další již existující subjekty, bylo nutné stanovit odlišnou účinnost. Pro nová či rekonstruovaná zařízení je vyhláška o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu účinná ode dne své účinnosti a to dne 1. srpna 2022. Pro zařízení, která již byla postavená či rekonstruovaná před nabytím účinnosti vyhlášky o

¹³⁰ Vyhláška č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu mají určitá ustanovení odloženou účinnost, a to ustanovení na požadavky týkající se konkrétní velikosti a vybavení prostorů. Od 1. července 2024 nabydou účinnosti ustanovení týkající se požadavků kladených na konstrukci a zabezpečení chovných prostorů a jejich vybavení a od 1. července 2032 nabydou účinnosti ustanovení vztahující se na velikost prostorů.¹³⁸

2.3 Organizace zoologických zahrad

Výraznou roli pro činnost zoologických zahrad představuje členství ve vnitrostátních sdruženích a mezinárodních nevládních organizacích, které je sdružují. Organizace poskytují prostor pro vzájemnou spolupráci při dosahování stanovených cílů, které se zaměřují na ochranu životního prostředí.

V současné době na území České republiky nalezneme 28 zoologických zahrad s licenci¹³⁹ udělenou podle zákona 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů, z nichž je celkem 14 zoologických zahrad členem Unie českých a slovenských zoologických zahrad (dále jen „UCSZOO“). České zoologické zahrady se zapojují i do mezinárodní spolupráce, jak již bylo zmíněno výše a jsou členy mezinárodních organizací, komisí a pracovních skupin buďto prostřednictvím UCSZOO nebo samostatně. Jedná se o Evropské sdružení zoo a akvárií (dále jen „EAZA“) – kde je zapojeno celkem 13 zoologických zahrad, Světové asociace zoo a akvárií (dále jen „WAZA“) – kde je zapojeno celkem 11 zoologických zahrad, Euroasijské regionální asociace zoo a akvárií (dále jen „EARAZA“) – kde je zapojeno celkem 9 zoologických zahrad a Světový svaz ochrany přírody (dále jen „IUCN“) ¹⁴⁰

2.3.1 Unie českých a slovenských zoologických zahrad

Aktuálně sdružuje Unie českých a slovenských zoologických zahrad 18 členských zoologických zahrad, které se podílejí na vzájemné spolupráci. Společným cílem těchto členských zoologických zahrad je participace na ochraně živočichů s důrazem na ochranu vzácných a ohrožených druhů, vzdělávání veřejnosti v oblasti ochrany přírody a

¹³⁸ Ust. § 29 vyhlášky č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu.

¹³⁹ Ministerstvo životního prostředí. *Seznam zoologických zahrad s licenci v roce 2023* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/botanicke_zoologicke_zahrady/\\$FILE/odoimz-seznam_zoo_licence_2023-20230406.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/botanicke_zoologicke_zahrady/$FILE/odoimz-seznam_zoo_licence_2023-20230406.pdf)

¹⁴⁰ Ministerstvo životního prostředí. *Zoologické a botanické zahrady* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/botanicke_zoologicke_zahrady

přírodních zdrojů, podpora projektů in situ, tedy v místě jejich přirozeného výskytu a účast na vědeckém výzkumu. Z celkového počtu 18 je 14 členských zoologických zahrad z České republiky a 4 ze Slovenské republiky.¹⁴¹ Zapojené zoologické zahrady z České republiky jsou: Zoo Brno, Zoo Děčín, Zoo Hluboká, Zoo Hodonín, Zoo Chleby, Zoo Park Chomutov, Zoo Jihlava, Zoo Liberec, Zoo Na Hrádečku, Zoo Olomouc, Zoo Ostrava, Zoo Plzeň, Zoo Ústí nad Labem a Zoo Park Vyškov. A ze Slovenské republiky: Zoo Bojnice, Zoo Bratislava, Zoo Košice, Zoo Spišská Nová ves.¹⁴²

Unie byla založena 4. října 1990 v Bratislavě, a to pod názvem Unie Československých zoologických zahrad, po rozdělení Československa přejala současný název. Aktuálně se sídlo unie nachází v Brně a jejím ředitelem je od roku 2022 Dr. Ing. Radomír Habáň, který je současným ředitelem Zoo Olomouc. Čl. 4 stanov unie stanoví cíl činnosti, kterým je napomáhat při uplatňování poslání zoologických zahrad a jejich rozvoji, zejména podpora vzájemné spolupráce, zpřístupňováním zahraničních zkušeností a mezinárodních kontaktů a společné působení na občanskou veřejnost a podnikatelské subjekty.¹⁴³

2.3.2 Česká asociace zoologických zahrad a akvárií

Česká asociace zoologických zahrad a akvárií, z. s. (dále jen „CZAZA“) je stavovskou organizací zoologických zahrad, jenž má za úkol hájit zájmy svých členů v legislativním procesu zákonů ovlivňujících zoologické zahrady. Dále podporuje ochranu přírody, ochranu biodiverzity, zvyšuje odbornou úroveň svých členských zoologických zahrad včetně subjektů, které mají zájem na založení zoologické zahrady.¹⁴⁴

Tuto asociaci můžeme řadit mezi poměrně mladé organizace. CZAZA vznikla zápisem do rejstříku spolků 22. června 2015. Aktuálně má CZAZA 5 členských zoologických zahrad a to: Krokodýlí Zoo Protivín, Zoo Plasy, Zoo Terárium, Zoo Dvorec a Zoo Faunapark. Dále pak 5 schválených čekatelů připravujících se na získání licence

¹⁴¹ Unie českých a slovenských zoologických zahrad [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://ucszoo.com>

¹⁴² Unie českých a slovenských zoologických zahrad . Členské zoo [online]. [cit. 2024-05-17]. Dostupné z: <https://ucszoo.com/clenske-zoo/>

¹⁴³ Stanovy Unie českých a slovenských zoologických zahrad [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=40092874&subjektId=738537&spis=1045863>

¹⁴⁴ ČESKÁ ASOCIACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD A AKVÁRIÍ, Z.S. Česká asociace zoologických zahrad a akvárií, aneb ...zpět do přírody... [online]. CZAZA [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://czaza.cz/asociace/>

k provozu zoologické zahrady, jedná se o: Biopark Štít, Společnost, Laguna, Statek u Merlina, Zoopark Stěžery, Zoopark Olovnice – Kubík z pouště.¹⁴⁵

Asociace se zaměřuje na sdružování menších soukromých zoologických zahrad a hájení jejich zájmů. Klade důraz na zdůraznění významu zoologických zahrad pro zachování ohrožených druhů, budováním záložních populací *in situ*. Toto se nám promítá i do požadavků na členy. Člen musí mít platnou licenci pro provozování zoologické zahrady a zároveň již odchovaný minimálně jeden ohrožený druh živočicha. Čekatelem může být i zoologická zahrada, které se doposud nepodařilo odchovat ohroženého živočicha nebo subjekt, který provozuje zařízení, které se věnuje chovu či ochraně zvířat a čestným prohlášením se zaváže ve lhůtě dvou let zažádat o licenci pro provozování zoologické zahrady.¹⁴⁶

Asociace zřídila odborné komise pro zvýšení odborné úrovně členských zoologických zahrad. Jedná se o komise pro savce, ptáky a plazy. Tyto komise se musí scházet minimálně jednou ročně za účelem předání informací o aktuálním stavu chovu a ochrany, předávat si zkušenosti, informace a koordinovat populaci ohrožených živočichů svých členů.¹⁴⁷

2.3.3 Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií

EAZA (European Association of Zoos and Aquaria) je největší regionální asociací zoologických zahrad na světě. Asociace byla založena 18 institucemi z 8 zemí, a to v roce 1998.¹⁴⁸ K říjnu 2023 má EAZA 308 řádných členů, 20 dočasných členů, 20 kandidátů na členství, 55 firemních členů a 36 přidružených členů (včetně tří recipročních členů: ALPZA, AZA a Species360). S více než 400 členskými institucemi ve 47 zemích po celé Evropě a západní Asii, které zaměstnávají nebo spolupracují s předními pedagogy, výzkumníky a ochránci přírody v oblasti přírodních věd. EAZA představuje špičku nové

¹⁴⁵ ČESKÁ ASOCIACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD A AKVÁRIÍ, Z.S. *Řádní členové* [online]. [cit. 2024-05-17]. Dostupné z: <https://czaza.cz/clenske-zoo/>

¹⁴⁶ ČESKÁ ASOCIACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD A AKVÁRIÍ, Z.S. *Česká asociace zoologických zahrad a akvárií, aneb ...zpět do přírody...* [online]. CZAZA [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://czaza.cz/asociace/>

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ JIROUŠEK, V.T. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-362-9. s. 24.

filozofie, kterou je myšlenka, že společnost musí převzít odpovědnost za svou budoucnost.¹⁴⁹

Asociace dále zajišťuje, aby její členské zoologické zahrady a akvária dosahovaly a udržovaly nejvyšší standardy péče a řízení populace jednotlivých druhů, které chovají. Poskytuje možnost evropským občanům se dozvědět o globálních cílech ochrany biologické rozmanitosti a přispívání k ní. Odhaduje se, že členské zoologické zahrady navštíví ročně více než 140 milionů lidí, což odpovídá přibližně jednomu z pěti evropských občanů.¹⁵⁰

2.3.4 Euroasijská regionální asociace zoologických zahrad a akvárií

Po rozpadu Sovětského svazu byla založena EARAZA (Eurasian Regional Association of Zoos and Aquaria). Původním záměrem asociace bylo udržet spolupráci zoologických zahrad bývalých svazových republik. Moskevská zoologická zahrada poskytla organizaci sídlo, které se nachází také v Moskvě. Zaměřuje se na ochranu a zachování konkrétních druhů v rámci reintrodukčních programů, a to sibiřských jeřábů, tetřevů a dalších. Několik českých zoologických zahrad se zapojilo do chovného programu orla východního.¹⁵¹

2.3.5 Světová asociace zoologických zahrad a akvárií

WAZA (World Association of Zoos and Aquariums) je světová asociace sdružující zoologické zahrady a akvária, která se věnuje péči a ochraně zvířat a jejich stanovišť po celém světě. Aktuálně členskou základu tvoří téměř 400 institucí a organizací a jejich počet stále roste.¹⁵²

Asociace byla založena v roce 1935 v Basileji pod názvem Mezinárodní unie ředitelů zoologických zahrad (International Union of Directors of Zoological Gardens – IUDZG). V období 2. světové války asociace nefungovala a obnovena byla v roce 1946 v Rotterdamu. Současný název World Association of Zoos and Aquariums přijala v roce

¹⁴⁹ EAZA. *Members comply with EAZA's standards and are committed to high levels of professionalism* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.eaza.net/members/>

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ JIROUŠEK, V.T. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, op. cit., s. 24.

¹⁵² WORLD ASSOCIATION OF ZOOS AND AQUARIUMS. *About WAZA* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.waza.org/about-waza/>

2000. Členy asociace reprezentují ředitelé zoologických zahrad a akvárií a představitelé oblastních a státních asociací.¹⁵³

Cílem WAZA je vést, povzbuzovat a podporovat zoologické zahrady, akvária a podobně smýšlející organizace po celém světě v oblasti péče o zvířata a jejich dobrých životních podmínek, environmentální výchovy a celosvětové ochrany přírody.¹⁵⁴ Zároveň WAZA zastupuje zoologické zahrady a akvária v mezinárodních organizacích a shromážděních a podporuje jejich spolupráci s dalšími ochranářskými organizacemi. Dále podporuje užívání nejvyšších standardů pohody zvířat.¹⁵⁵

Zoologická zahrada Praha získala od asociace v roce 2021 nejvyšší ocenění, a to WAZA Conservation Award za projekt návratu divokých koní a za dlouholetý přínos k ochraně koně Převalského.¹⁵⁶

2.3.6 Světový svaz ochrany přírody

IUCN (International Union for Conservation of Nature) byla založen v roce 1948 a vyvinula se z ní největší a nejrozmanitější environmentální síť na světě. Původně nesla název Mezinárodní unie pro ochranu přírody (IUPN) a na současný název byla přejmenovaná v roce 1990. IUCN využívá znalosti, zdroje a dosah více než 1 400 členských organizací. Patří mezi ně státy a vládní agentury na národní a nižší úrovni, velké i malé nevládní organizace, vědecké a akademické instituce a obchodní sdružení. Členi jsou sjednoceni pod společným cílem a tím je ochrana přírody a zachování života na Zemi.¹⁵⁷

2.4 Obchod s ohroženými druhy a jejich přeprava

Od počátku 60. let rezonuje na mezinárodní úrovni otázka regulace nadměrného využívání živočišných a rostlinných zdrojů, které slouží k uspokojování lidských potřeb.

¹⁵³ JIROUŠEK, V.T. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, op. cit., s. 27-28.

¹⁵⁴ WORLD ASSOCIATION OF ZOOS AND AQUARIUMS. *About WAZA* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.waza.org/about-waza/>

¹⁵⁵ JIROUŠEK, V.T. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, op. cit., s. 27-28.

¹⁵⁶ ZOO PRAHA. *NEJVYŠŠÍ OCENĚNÍ PRO ZOO PRAHA. WAZA VYZNAMENALA JEJÍ DLOUHOLETÝ PŘÍNOS V ZÁCHRANĚ KONÍ PŘEVALSKÉHO* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/aktualne/ostatni-clanky/13094-nejvyssi-oceneni-pro-zoo-praha-waza-vyznamenala-jeji-dlouholety-prinos-v-zachrane-koni-prevalskeho>

¹⁵⁷ IUCN. *Our Union and IUCN Members* [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.iucn.org/our-union>

Mezi hlavní otázky patří ochrana přírody, stav biologické rozmanitosti a v neposlední řadě také welfare zvířat zahrnující jak odebrání zvířete z jejich přirozeného prostředí, tak přepravu a obchod se zvířaty. Dle statistiky jsou volně žijící zvířata využívána pro účely obchodu druhou nejzávažnější příčinou ubývání živočišných druhů na Zemi. Celkový roční obrat za obchod s volně žijícími živočichy na mezinárodní úrovni dosahuje od začátku 21. století zhruba 160 miliard dolarů. Nesmíme ovšem zapomenout na rozšířený ilegální obchod s ohroženými druhy živočichů a výrobků z nich, kde celosvětový celoroční obrat dosahuje odhady 10 až 23 miliard dolarů. Dříve byl obchod s volně žijícími živočichy zcela bez omezení, ovšem velká poptávka soukromých chovatelů po zvířatech, včetně exotických a ohrožených druhů odebraných z volné přírody, vedla k přijetí pravidel regulace volného obchodu s ohroženými druhy ve formě Washingtonské úmluvy CITES v roce 1973.¹⁵⁸

2.4.1 Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), (dále jen „CITES“). Úmluva byla přijata 3. března 1973 ve Washingtonu a v platnost vstoupila 1. června 1975. Československá republika přistoupila k úmluvě 28. února 1992, s platností od 28. května 1992. Po rozdělení Československé federativní republiky převzala Česká republika závazky úmluvy a stranou se stala 1. ledna 1993. Vzhledem k členství České republiky v Evropské unii je CITES prováděna jednotně legislativou Evropské unie.¹⁵⁹

Předmluva CITES definuje cíle úmluvy. Je v ní vyjádřeno uznání volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, jako nenahraditelných součástí přírodního systému Země, které musí být chráněny i pro příští generace. Státy si jsou vědomi rostoucí hodnoty volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a uznávají, že lidé a státy jsou a mají být nejlepšími ochránci fauny a flóry. Pro záchranu určitých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin před nadměrným využíváním mezinárodním obchodem je potřebná mezinárodní spolupráce. A k těmto cílům je nezbytné přijmout

¹⁵⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a STEJSKAL, Vojtěch. Ochrana zvířat v právu, op. cit., s. 74-75.

¹⁵⁹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. CITES [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy

přiměřená opatření v této úmluvě. Dále stanovuje požadavky kladené na přepravu zvířat a welfare zvířat při jejich přepravě a obchodu s nimi.¹⁶⁰

2.4.2 Zákon o obchodování s ohroženými druhy

K přijetí zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (dále jen „zákon o obchodování s ohroženými druhy“) došlo v rámci zajištění souladu české právní úpravy s předpisy Evropské unie, a to zejména s nařízením Rady (ES) č. 348/81, nařízením Rady (EHS) č. 3254/91 Sb., nařízením Rady (ES) č. 338/97 a směrnicí Rady 89/129/EHS. Do zákona byly také implementovány požadavky kladené výše zmíněnou úmluvou CITES.

Zákon o obchodování s ohroženými druhy upravuje ochranu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které jsou ohrožené. Zákon o obchodování s ohroženými druhy stanoví podmínky pro obchodování s ohroženými druhy a ukládá opatření, jejichž účelem je zajistit ochranu a evidenci těchto ohrožených druhů na území České republiky.¹⁶¹ Seznam těchto zvláště chráněných druhů živočichů nalezneme ve vyhlášce č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy.

Dovoz a vývoz chráněných živočichů je nedílnou součástí provozů zoologických zahrad, a to za účelem udržení populace ohrožených druhů, pro jejichž zachování je zapotřebí regulace obchodu s těmito ohroženými druhy. Uplatní se zde obecné podmínky uvedené v ustanovení § 3 až § 13 zákona o obchodování s ohroženými druhy. Veškeré nakládání se zvířaty jako je dovoz, vývoz, případně zpětný vývoz podléhá povolení ministerstva životního prostředí. Ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy stanovuje požadované náležitosti žádosti o povolení k vývozu, dovozu a zpětnému vývozu a požadované dokumenty.¹⁶²

¹⁶⁰ EUR-LEX. *Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A22015A0319%2801%29>

¹⁶¹ Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-5]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁶² Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

Relevantní ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy pro zoologické zahrady jsou ustanovení § 29a až § 29d. Ustanovení § 29a zákona o obchodování s ohroženými druhy definuje záchrané centrum jako trvalé zařízení, ve kterém jsou chovány nebo pěstovány zadržené či zabavené živé exempláře, jakož i živé exempláře, jejichž správa přísluší inspekci.¹⁶³ Přestože se může zdát, že zoologické zahrady odpovídají svou povahou záchraným centrům, zoologická zahrada se záchraným centrem může stát pouze na základě povolení, které vydá ministerstvo životního prostředí a to na základě ustanovení § 29c odst. 1 zákona o obchodování s ohroženými druhy. Provozovatelé záchraných center jsou povinni dodržovat podmínky, které jsou na ně kladeny v případě držení exemplářů v záchraných centrech. Tyto podmínky nalezneme zejména v ustanovení § 29c zákona o obchodování s ohroženými druhy. Provozovatel je povinen například chovat svěřené exempláře v podmínkách, které zajišťují jejich biologické nároky a požadavky, jejich zdraví a pohodu, a zajistit péči o svěřené exempláře, předcházet a zabránit jejich úniku, předcházet a zabránit šíření parazitů a původců nález.¹⁶⁴ Dále vedou evidenci exemplářů, kterou jsou povinni předložit inspekci, ministerstvu, orgánům veterinární správy, orgánům rostlinolékařské péče a celnímu úřadu. Také předkládají na vyžádání ministerstva či inspekce vyúčtování nezbytných nákladů na péči o svěřené živé exempláře.¹⁶⁵ Nezbytné náklady zahrnují krmivo, péči chovatelů a energie. Tyto náklady jsou stanoveny ve vyhlášce č. 198/2013 Sb., o výši náhrady nákladů péče skupiny druhů exemplářů v záchraných centrech.¹⁶⁶

2.5 Zhodnocení právní ochrany zvířat v zoologických zahradách

Pokud se podívám na právní úpravu vztahující se na zoologické zahrady, tak shledávám, že je právní úprava nedostatečná. V zákoně o zoologických zahradách nám chybí přesné stanovení minimálních podmínek chovu zvířat a stanovení standardů v zoologických zahradách, dále nedostatečné stanovení kontroly a nepřesně stanovená účast zoologických zahrad na ochraně biodiverzity. Minimální podmínky chovu a standardů nalezneme pouze ve vyhlášce o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při

¹⁶³ Ust. § 29a zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

¹⁶⁴ Ust. § 29c tamtéž.

¹⁶⁵ Ust. § 29c tamtéž.

¹⁶⁶ Vyhláška č. 198/2013 Sb., o výši náhrady nákladů péče o skupiny druhů exemplářů v záchraných centrech. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-19]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

chovu. Minimální podmínky pro chov ostatních druhů zvířat nalezneme pouze v právně nezávazných doporučeních a předpisech vnitrostátních a mezinárodních organizací, ve kterých je členství zoologických zahrad dobrovolné. Díky vyhlášce o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu se alespoň těmto druhům zlepši životní podmínky k lepšímu, a to je velice pozitivní. Ochranu života, zdraví a welfare zvířat v zoologických zahradách nalezneme dále v obecných právních předpisech, jako je zákon na ochranu zvířat proti týrání, veterinární zákon a trestní zákoník. V české právní úpravě tedy chybí stanovení standardů pro chov všech zvířat v zoologických zahradách, které by stanovily podmínky pro co nejvíce přirozený život zvířat. Kontrola ochrany zvířat chovaných v zoologických zahradách je také nedostatečná a podmínky na základě, kterých byla zoologické zahradě poskytnuta licence se mohou změnit, například přesunutím či přestavbou výběhu zvířat. Zoologické zahrady mají zejména klást důraz na ochranu biodiverzity a to činnostmi, které přispívají k druhové ochraně ex situ a in situ. Tato oblast je však opomíjená a je zapotřebí právní úpravu upřesnit a posunout ji směrem k aktivnímu přístupu k ochraně biodiverzity. A to například stanovením jasných povinností při záchranných chovech ohrožených druhů.

3 Právní ochrana zvířat proti týrání v cirkusech

3.1 Základní pojmy v oblasti cirkusu

i. Cirkus

Zákonnou definici cirkusu v české právní úpravě nenalezneme. Nicméně definici nalezneme v doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat v podmínkách pro chov savců v cirkusech. Doporučení je však pouze metodickou pomůckou. Komise cirkus definovala jako putovní či stálé zařízení, ve kterých jsou zvířata držena zcela nebo především za účelem předvádění drezúry pro veřejnost. Za cirkus se považují i jiná podobná zařízení jako jsou varieté, westernové produkce a předvádění drezúry jednotlivých zvířat včetně historické produkce se zvířaty.¹⁶⁷

ii. Drezúra zvířat

Její definici nalezneme v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, a to v ustanovení § 14a odst. 1 písm. b), kde je definována jako: „*zvláštní způsob výcviku pro přípravu a provedení triků nebo výkonu v cirkuse, divadelním a varietním představení, filmu, televizním programu nebo podobném veřejném představení (...)*“¹⁶⁸.

iii. Veřejné vystoupení zvířat

Legální definici tohoto pojmu nalezneme v ustanovení § 8 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání ve znění: „*Veřejným vystoupením se rozumí jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu, výkonu nebo určitých vloh; za veřejné vystoupení se nepovažuje svod zvířat*“¹⁶⁹. V následujících odstavcích zákona jsou stanoveny podmínky pro veřejné vystoupení. Nalezneme zde povinnosti, které zabezpečují ochranu daných zvířat a oznamovací povinnost pořadatelů vůči krajské veterinární správě a příslušné obci. Pořadatel je tedy povinen zajistit, aby byla při veřejném vystoupení přítomna fyzická osoba, která bude schopna rozpoznat zhoršený zdravotní stav zvířat, zjistit změny v chování zvířete, určit, zda je dané prostředí vhodné k zachování zdraví zvířat a jejich pohody. Dále by měla osoba být schopna se zvířaty

¹⁶⁷ HOLEČKOVÁ, Dana, Jiří DOUSEK a Elena FOFFOVÁ. ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO OCHRANU CHOVU ZVÍŘAT. *Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf, s. 4

¹⁶⁸ Ust. § 14a odst. 1 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁶⁹ Ust. § 8 odst. 1 tamtéž.

bezpečně manipulovat a organizačně zabezpečit ochranu zvířat při veřejném vystoupení.¹⁷⁰ Veterinární správa cirkus vždy zkontroluje při vstupu do kraje a následně se cirkus může stěhovat v rámci celého kraje bez kontrol. Další kontrola proběhne až v dalším kraji.

iv. Cirkusové zvíře

Je zvíře, které je drezírováno a používáno k veřejným vystoupením v cirkusech a v obdobných zařízeních.¹⁷¹

v. Provozovatel cirkusu

Jedná se o fyzickou či právnickou osobu, která je buďto chovatelem zvířat nebo si chovatele cirkusových zvířat najímá.¹⁷²

vi. Chovatel cirkusových zvířat

Je jím osoba fyzická či právnická, která jako podnikatel používá nebo cvičí zvířata na veřejné vystoupení, včetně zvláštního výcviku a triků pro přípravu a provedení výkonu zvířat v divadelním, varietním představení a filmu. Za tímto účelem je chovatel drží nebo chová a provádí jejich zvláštní výcvik. K výcviku má potřebné vybavení a zařízení, včetně vybavení pro péči o zvířata a jejich pohodu při ustájení a při jejich přepravě.¹⁷³

3.2 Právní úprava cirkusu

Právní úprava, která se věnuje problematice cirkusu je značně roztržena a najdeme ji jak na ústavní úrovni, tak v zákonech a podzákoných právních předpisech. Česká právní úprava je značně propojena s mezinárodním právem a právem Evropské unie. Právní úprava ochrany zvířat a chov zvířat v cirkusech patří mezi rychle rozvíjející se oblast práva.

3.2.1 Mezinárodní a evropská právní úprava cirkusu

3.2.1.1 Mezinárodní právní úprava

Na mezinárodní úrovni nalezneme právní úpravu v mezinárodních smlouvách, nicméně pro tuto oblast slouží především jako doplňková úprava problematiky chovu zvířat. Mezi nejvýznamnější úpravu spadá:

¹⁷⁰ Ust. § 8 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁷¹ HOLEČKOVÁ, Dana, Jiří DOUSEK a Elena FOFVOVÁ. ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO OCHRANU CHOVU ZVÍŘAT. *Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf, s. 4.

¹⁷² Tamtéž, s. 4.

¹⁷³ Tamtéž, s. 5.

- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES);
- Bernská úmluva ze dne 19. září 1979, úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu, č. 19/2000 Sb. m. s.;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě, č. 20/2000 Sb. m. s.

3.2.1.2 Evropská právní úprava

Na poli Evropy nalezneme převážně úpravu Evropské unie. Vzhledem k výše zmíněné rychle rozvíjející se oblasti ochrany zvířat a chovu zvířat v cirkusech, zde nalezneme značnou provázanost mezi úpravou Evropské unie a vnitrostátní právní úpravou. Mezi nejvýznamnější prameny právní úpravy na evropské úrovni můžeme zařadit tyto:

- nařízení Rady (ES) č. 1255/97 ze dne 25. června 1997 o kritériích Společenství pro místa zastávek a o změně plánu cesty uvedeného v příloze směrnice 91/628/EHS;
- Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004 úředních kontrolách za účelem ověřování, zda jsou dodržovány právní předpisy o krmivech a potravinách a ustanovení o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat;
- nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97;
- Nařízení komise (ES) č. 1739/2005 ze dne 21. října 2005, kterým se stanoví veterinární požadavky na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy.

3.2.2 Vnitrostátní právní úprava cirkusu

V této části se podíváme na vnitrostátní právní úpravu týkající se cirkusů. V následujícím výčtu bude česká právní úprava seřazena dle toho, v jaké míře se cirkusů dotýká, a to buď přímo či nepřímo a dle právní síly.

- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění a plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 1000/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška č. 346/2006 Sb. o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat;
- Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči;
- Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě;
- Vyhláška č. 464/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb.;
- Vyhláška č. 114/20110 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.

Není možné v tomto rozsahu práce rozebrat větší počet výše zmíněných právních předpisů, ačkoliv by to pro souhrnné uchopení problematiky bylo žádoucí. Rozeberu tedy podrobněji ty nejpodstatnější.

3.2.2.1 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání jsem již rozebrala výše v této práci. V této části se zaměřím na ustanovení vztahující se na týrání zvířat v cirkusech. Opět zmíním, že je nutné celý zákon na ochranu zvířat proti týrání vykládat v souladu s preambulí zákona, která zní: *„Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“* Dle ustanovení § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti

týrání zařadíme chovatele cirkusových zvířat pod pojem chovatel. Toto ustanovení chovatele definuje jako každou fyzickou či právnickou osobu, která drží nebo chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvířata nebo s nimi obchoduje, provozuje jatka, útulky, záchrané stanice, hotely a penziony pro zvířata a zoologické zahrady, dále provádí pokusy na zvířatech nebo s nimi pořádá veřejná vystoupení.¹⁷⁴

Nejvýznamnější ustanovení zákona na ochranu zvířat proti týrání vztahující se také na cirkusy jsou následovné.

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) a b) zákona na ochranu zvířat proti týrání, které stanoví, že **za týrání zvířat se považuje** nucení zvířat k výkonům, které neodpovídají jejich fyzickému stavu a biologickým schopnostem a překračují jejich sílu. Za týrání se dále považuje podrobení zvířat k výcviku nebo veřejnému vystoupení nebo podobnému účelu, je-li to pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním či jiným poškozením. Spadá pod to i výchova, cvičení nebo účelové používání zvířete k agresivnímu chování.¹⁷⁵ Dále se za týrání považuje dle § 4 odst. 1 písm. i) předmětného zákona používání podmětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek působící poranění nebo negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémech zvířat.¹⁷⁶ Dle ustanovení § 4 odst. 1 písm. l) předmětného zákona se za týrání považuje chování a rozmnožování zvířat v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama zvířata nebo vzájemně mezi sebou způsobovala utrpení.¹⁷⁷

Ustanovení § 8 zákona na ochranu zvířat proti týrání upravuje již výše zmíněné **veřejné vystoupení**, které se vztahuje právě na veřejné vystoupení cirkusových zvířat, blíže rozebráno výše v této práci.

Úpravu **přepravy zvířat** nalezneme ve třetí části zákona na ochranu zvířat proti týrání, a to konkrétně v ustanoveních § 8 až § 8g zákona na ochranu zvířat proti týrání. Vzhledem k tomu, že v rámci cirkusu se zvířata přepravují téměř neustále, je nutné, aby cirkus předmětná ustanovení zákona dodržoval, a proto je rozeberu více dopodrobna.

Mezi **podmínky kladené na fyzické osoby** spadá odborná způsobilost na úseku ochrany zvířat při přepravě, a to na základě ustanovení § 8b zákona na ochranu zvířat proti týrání. Fyzické osoby, které manipulují se zvířaty mají povinnost absolvovat školení a získat potvrzení o jeho absolvování. Školení je stanoveno v přímo použitelném předpisu

¹⁷⁴ Ust. § 3 písm. k) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁷⁵ Ust. § 4 odst. 1 písm. a) a b) tamtéž.

¹⁷⁶ Ust. § 4 odst. 1 písm. i) tamtéž.

¹⁷⁷ Ust. § 4 odst. 1 písm. l) tamtéž.

Evropské unie a to v nařízení (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností.¹⁷⁸

Mezi obecné **podmínky pro přepravu zvířat** spadá dle ustanovení § 8c zákona na ochranu zvířat proti týrání, zákaz provádět či nařídit přepravu zvířat, která jim může způsobit zranění či zbytečné utrpení. Dopravce musí při přepravě zvířat splnit technické požadavky kladené na dopravní prostředky. Chovatel je povinen zajistit napojení a nakrmení v kvalitě a množství odpovídající potřebě daného zvířete, poskytnout odpočinek ve vhodných intervalech a v případě onemocnění či zranění během přepravy poskytnout první pomoc či zajistit veterinární ošetření.¹⁷⁹

Způsobilost zvířat k přepravě je stanovena v ustanovení § 8d zákona na ochranu zvířat proti týrání. Chovatel může zvířata přepravovat nebo je předat k přepravě dopravci pouze tehdy jsou-li na cestu způsobilá. Za způsobilá zvířata se nepovažují zvířata poraněná, s fyziologickými potížemi či patologickými stavy. Jedná se například o zvířata, která se bez bolesti nebo pomoci nemohou pohybovat, mají otevřené rány, zvířata ve vysokém stupni březosti, novorozená zvířata, které ještě nemají zahojený pupík a další. Tento zákaz se nevztahuje na přepravu zvířat k veterinárnímu ošetření či na pokyn veterinárního lékaře.¹⁸⁰

U dopravních prostředků dle ustanovení § 8e zákona na ochranu zvířat proti týrání musí být chovatelem zajištěno, aby dopravní prostředky, kontejnery klece a podobné byly konstruovány a udržovány tak, aby byla zajištěna bezpečnost zvířat. A to tak, aby se předešlo zranění, utrpení a byla zajištěna bezpečnost zvířat. Zvířata byla chráněna před nepříznivým počasím, vysokými či nízkými teplotami. Zvířata neměla možnost úniku, vypadnutí a mohla snášet případný stres související s pohybem vozidla. Uzpůsobení podlahy musí být takové, aby zamezilo klouzání a minimalizovala prosakování moči a výkalů.¹⁸¹

Postupy kladené na přepravu stanoví ustanovení § 8f zákona na ochranu zvířat proti týrání. Předměty, které jsou přepravovány ve stejném dopravním prostředku společně se zvířaty, musí chovatel umístit tak, aby zvířatům nepřivodila zranění, utrpení či stres. Pokud jsou zvířata přepravována v kontejnerech, musí chovatel zajistit, aby nedocházelo ke strkání, házení, svrhávání, nárazům, převrácení nebo shazování zvířat.

¹⁷⁸ Ust. § 8b zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁷⁹ Ust. § 8c tamtéž.

¹⁸⁰ Ust. § 8d tamtéž.

¹⁸¹ Ust. § 8e tamtéž.

Dále se zvířata nesmí být manipulována hlavou dolů, musí být zajištěno, aby nebylo omezeno větrání či okysličování. Dále byla zajištěna stabilita kontejnerů. Nikdo nesmí zvířata při přepravě bít, kopat či užívat jiné násilí. Nesmí užívat tlak na citlivé části těla zvířat, tak aby tím způsobil zbytečnou bolest či utrpení. Nikdo nesmí zavěšovat zvířata pomocí mechanických prostředků, zvedat či tahat zvířata za hlavu, uši, rohy, končetiny, ocas nebo srst nebo s nimi zacházet tak, aby jím tím způsobil zbytečnou bolest či utrpení. Je zakázáno používat poháněče nebo pomůcky se špičatými konci. Dále nikdo nesmí při přepravě úmyslně zdržovat zvířata, která jsou poháněna nebo vedena prostorem, ve kterém se se zvířata manipuluje. Nesmí přepravovat zvířata se svázanými končetinami s výjimkou zvířat handicapovaných a přivazovat zvířata za končetiny s výjimkou dravců chovaných v zajetí. V případě, kdy zvířata při přepravě musí být uvázána chovatel je povinen zajistit, aby provazy, řetězy a jiné prostředky byly dostatečně pevné a nemohly se přetrhnout, umožnily zvířeti ulehnutí, nakrmení a napojení. Dále musí chovatel zajistit, aby prostředky k upevnění zabránily riziku uškrcení či poranění a aby umožňovala zvířata v případě potřeby rychle uvolnit.¹⁸²

V ustanovení § 13 zákona na ochranu zvířat proti týrání nalezneme upravenou **ochranu zvířat v zájmových chovech**. Život cirkusových zvířat lze rozdělit do dvou režimů, a to na režim během sezóny, kdy zvířata cestují po stanovištích cirkusu a mají pravidelné veřejné vystoupení. Druhým režimem je režim mimo sezónu, kdy zvíře zůstává většinou na jednom místě, kde má lepší podmínky nežli během hlavní cirkusové sezóny. Toto prostředí je nazýváno zimovištěm.¹⁸³ Zimoviště je tedy chovatelské zázemí pro cirkusová zvířata, a proto se v období zimování nebo v době kdy jsou zvířata v tomto stabilním prostředí zvířata řadí k zájmovému chovu. Dle ustanovení § 13 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání je každý povinen zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky pro zachování fyziologických funkcí, zajistit biologické potřeby tak, aby nedocházelo k bolesti, utrpení či poškození zdraví zvířete a dále učinit opatření proti úniku zvířat. Zvíře nesmí být chováno jako zvíře v zájmovém chovu, jestliže nejsou zabezpečeny přiměřené podmínky pro zachování fyziologických funkcí, biologické potřeby nebo se zvíře nemůže adaptovat, přestože tyto podmínky byly zabezpečeny.¹⁸⁴ Dané ustanovení dopadá na veškerá zvířata chovaná v zimovištích, tedy ve stabilním prostředí. Další významná ustanovení jsou § 13 odst. 5 až odst. 11 zákona na ochranu

¹⁸² Ust. § 8f zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁸³ BRAHOVÁ, Marie. *Pod šapitó*. 2. vyd. Jílové u Prahy: Šmíd, 1993. ISBN 6606955732764., s. 221.

¹⁸⁴ Ust. § 13 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

zvířat proti týrání, která se věnují zvířatům vyžadující zvláštní péči. Do kategorie zvířat vyžadující zvláštní péči spadá velké množství cirkusových zvířat. Ustanovení § 13 odst. 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání říká, že chovatelem zvířete vyžadující zvláštní péči může být fyzická osoba starší 18 let nebo právnická osoba. Pokud je chovatelem osoba právnická musí stanovit osobu starší 18 let, jíž bude svěřena péče o zvíře. Pokud nejde o chov zvířat v zoologických zahradách a záchranných stanicích, nebo o chov loveckých dravců držených podle zákona o myslivosti, je k chovu zvířete vyžadujícího zvláštní péči potřeba povolení krajské veterinární správy, příslušné podle místa chovu zvířete. Chovatel druhu zvířete vyžadujícího zvláštní péči je oprávněn zahájit chov tohoto zvířete nebo rozšířit jeho chov z hlediska počtu nebo druhů chovaných zvířat až po nabytí právní moci rozhodnutí o povolení chovu.¹⁸⁵ V následujících ustanoveních zákona nalezneme úpravu žádosti o povolení chovu zvířat vyžadující zvláštní péči, úlohu krajské veterinární správy, která má na starost udělení daného povolení. Dále je zde stanovena povinnost chovatele vést evidenci zvířat vyžadující zvláštní péči.¹⁸⁶ Zvířata vyžadující zvláštní péči stanoví vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadující zvláštní péči a vyhláška č. 346/3006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

Zde se podíváme podrobněji na nejvýznamnější ustanovení pro další existenci cirkusů, a to na ustanovení § 14a zákona na ochranu zvířat proti týrání, které stanoví **zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty**. Toto ustanovení prošlo výraznou změnou, a to novelou zákona na ochranu zvířat č. 501/2020 Sb.,¹⁸⁷ a významným způsobem se novela dotkla právě cirkusů, které provádějí drezúru zvířat a chovají vybrané druhy šelem a lidoopů.

Dle ustanovení § 14a odst. 1 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání je zakázáno provozovat mobilní zařízení, jako jsou pojízdné zvěřince, exotária, terária a akvária, v nichž jsou jedinci volně žijících druhů umístěni zejména v prostorech dopravních prostředků. Je zde ale výjimka pro zvířata, se kterými je pracováno v cirkusové manéži. Tedy toto ustanovení na cirkus nemá vliv.¹⁸⁸

Ovšem v ustanovení § 14a odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání nalezneme stanovený zákaz provádění zvláštního způsobu výcviku pro přípravu a

¹⁸⁵ Ust. § 13 odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁸⁶ Ust. § 13 odst. 6 až odst. 10 tamtéž.

¹⁸⁷ Zákon č. 501/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁸ Ust. §14a odst. 1 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

provedení triků nebo výkonů v cirkuse, divadelních představení, varietních představení, filmu, televizním programu či podobnému veřejnému představení tedy drezúry. I zde nalezneme výjimku, která je stanovena pro veřejná vystoupení loveckých dravců, sokolů či sov, kteří jsou chováni k sokolnickému využití a cíleným pohybovým aktivitám zvířat v zoologických zahradách s platnou licenci, pokud jsou konány pro účely vzdělání či v zájmu zvířat. Drezúra je zakázána pro: 1) primáty, ploutvonožce, kytovce, nosorožce, hrochy a žirafy narozených od 1. března 2004 včetně a za 2) u jedinců ostatních volně žijících druhů zvířat narozených od 1. ledna 2022 včetně.¹⁸⁹ „*Volně žijícím zvířetem je zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí*“¹⁹⁰. Do dnešního dne je tedy drezúra možná u: primátů, ploutvonožců, kytovců, nosorožců, hrochů a žiraf narozených dříve než 1. března 2004. Takovéto případy však již nejsou tak časté, protože se jedná o jedince vysokého věku. Dále je drezúra možná u ostatních volně žijících druhů zvířat, které se narodily dříve než 1. ledna 2022 včetně. Nadále nám zůstává možnost drezúry zvířat, která nepatří mezi volně žijící druhy zvířat.

Dalším pro cirkus stěžejní je zákaz stanovený v ustanovení § 14a odst. 1 písm. c) zákona na ochranu zvířat proti týrání, který stanoví zákaz množení nebo jiné nabývání nově narozených jedinců volně žijících druhů zvířat za účelem drezúry nebo veřejného předvedení v delfináriích, cirkusech a dalších podobných zařízeních. Opět je zde stanovena výjimka pro výcvik nebo veřejné vystoupení loveckého dravce, sokola či sovy, chovaných k sokolnickému využití.¹⁹¹

V ustanovení § 14a odst. 2 a odst. 3 zákona na ochranu zvířat proti týrání je stanoveno, že volně žijící zvířata musí být chována a jejich drezúra musí být prováděna s ohledem na jejich druh, věk či hmotnost a dalších specifických nároků na jejich ochranu, dle podmínek pro chov a drezúru. Přičemž bližší podmínky pro chov a drezúru zvířat nalezneme ve vyhlášce č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.¹⁹²

Dále je zakázáno dle ustanovení § 14a odst. 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání u vybraných druhů šelem a lidoopů umožnit fyzický kontakt se zvířaty osobám odlišným od chovatele. Výjimka je zde stanovena pro veterinárního lékaře, osoby provádějící

¹⁸⁹ Ust. § 14a odst. 1 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁹⁰ Ust. § 3 písm. b) tamtéž.

¹⁹¹ Ust. § 14a odst. 1 písm. c) tamtéž.

¹⁹² Ust. § 14a odst. 2 a odst. 3 tamtéž.

odchyt a přepravu zvířat, osoby blízké chovatele či zaměstnance chovatele. Zakázáno je i odebrání mláďat těchto zvířat od jejich matky a jejich umělé dokrmování před odstavením, s výjimkou případů, kdy to veterinární lékař stanoví z důvodu zdravotního stavu matky či mláďat. Venčení mimo prostory určené chovu nebo veřejnému vystoupení je také zakázáno.¹⁹³ Cílem tohoto ustanovení je zákaz takzvaných mazlíčích zoologických zahrad a samozřejmě se vztahuje i na cirkusy, které za poplatek umožňovaly focení s mláďaty a podobně.¹⁹⁴

U vybraných druhů šelem a lidoopů, které zmiňují již v předchozím odstavci je dle ustanovení § 14a odst. 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání zakázáno jejich rozmnožování s výjimkou udělenou pro zoologické zahrady s platnou licenci a výjimkou pro chov, který je provozován za účelem ochrany druhu. Dále je zakázán pro výše zmíněná zvířata přesun ze zahraničí na území České republiky s výjimkou udělenou opět zoologické zahradě s platnou licenci.¹⁹⁵ Tento zákaz se vztahuje na prodej nebo převod těchto daných druhů zvířat. Pokud se tedy český cirkus bude vracet ze zahraničí se stejnými zvířaty jakými tam odjel, tak se na něj toto ustanovení nebude vztahovat.¹⁹⁶

Ochrana vybraných šelem a lidoopů je stanovena v ustanovení § 14c zákona na ochranu zvířat proti týrání. Na základě ustanovení § 14c odst. 1 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání je chovatel vybraných druhů povinen vytvářet podmínky, aby byly zachovány fyziologické funkce a biologické potřeby zvířat, a to s důrazem na vybavení prostoru, ve kterém jsou chovány. Dle ustanovení § 14 c odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat, chovatel musí předcházet a zabránit jejich úniku a dle písm. c) předmětného zákona dodržovat podmínky kladené na chov a dle písm. d) je povinen zvířata označit. Výjimka je stanovena pro chovatele, kteří chovají vybrané druhy zvířat za účelem drezúry a jejich činnost je upravena ve vyhlášce č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat a nevztahují se na ně ustanovení § 14c odst. 1

¹⁹³ Ust. § 14a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁹⁴ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODBOR ENVIRONMENTÁLNÍ A EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODDĚLENÍ OCHRANY ZVÍŘAT. *Vyjádření k zakazu drezúry volně žijících zvířat a k zakazu některých činností s vybranými druhy šelem a lidoopy* [online]. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q324477---ftYx82ME/vyjadreni-k-zakazu-drezury-volne>, s. 5

¹⁹⁵ Ust. § 14a odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁹⁶ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODBOR ENVIRONMENTÁLNÍ A EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODDĚLENÍ OCHRANY ZVÍŘAT. *Vyjádření k zakazu drezúry volně žijících zvířat a k zakazu některých činností s vybranými druhy šelem a lidoopy* [online]. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q324477---ftYx82ME/vyjadreni-k-zakazu-drezury-volne>, s. 3.

písm. a) a c) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Chovatel je dále povinen vést evidenci o každém chovaném zvířeti vybraných druhů šelem a lidoopů.¹⁹⁷

Kurz k péči o vybrané druhy šelem a lidoopů, o kterém pojednává ustanovení § 14d zákona na ochranu zvířat proti týrání, stanoví povinnost chovateli vykonat zkoušku a mít osvědčení o způsobilosti k péči o vybrané druhy, případně je povinen zajistit člověka, který daným osvědčením disponuje, dále upravuje povinnost chovatele poučit o správné péči další osoby, které se podílejí na péči o daná zvířata. Tato povinnost se nevztahuje na zoologické zahrady, záchranné stanice a osoby vzdělané v oboru.¹⁹⁸

3.2.2.2 Vyhláška o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat

Dalším důležitým pramenem pro cirkusy je vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Ministerstvo zemědělství stanovilo podmínky chovu drezírovaných zvířat podle ustanovení § 29 odst. 1 a k provedení ustanovení § 14a odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění zákona č. 162/1993 Sb. a zákona č. 77/2004 Sb. Jedná se o rozsahově skromnou vyhlášku, která obsahuje pouhých šest paragrafů a sedm příloh, ale pro cirkus jsou všechna ustanovení stěžejní. Vyhláška o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat stanoví podmínky chovu drezírovaných zvířat. Níže rozeberu jednotlivá ustanovení včetně příloh.

Ustanovení § 1 vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat stanoví **podmínky kladené na chovatele**, který je povinen drezírovaným zvířatům zajistit jejich biologické potřeby, zajistit jejich pohodu v zimovištích, při přepravě a v místě kde je s nimi prováděna drezúra. Chovatel výše zmíněné zajistí tím, že zvířatům umožní péči o povrch těla, hraní, zabrání stresu a vzniku stereotypního chování. Stereotypnímu chování může zabránit například kvalitně vybaveným prostorem pro dané zvíře v podobě kmenů, úkrytů a podobných. Dále je chovatel povinen zajistit vybavením a členěním prostoru přirozenou funkci pohybového aparátu, zajistit dostatečný pohyb ve venkovních výběžích. Dále jsou kladeny požadavky na větrání prostorů, osvětlení, vytápění a na skupinový chov jedinců, kteří by v případě individuálního chovu trpěli.¹⁹⁹

Konkrétní **požadavky na prostory**, ve kterých se zvířata pohybují, nalezneme v ustanovení § 2 vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Prostory

¹⁹⁷ Ust. § 14c zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

¹⁹⁸ Ust. § 14d tamtéž.

¹⁹⁹ Ust. § 1 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

musí být dobře přístupné jak pro zvířata, tak pro chovatele. Prostory musí umožňovat dezinfekci a deratizaci tak, aby zvířata byla co nejméně vystavena stresu. Mobilní zařízení s prostory pro zvířata musí být konstruována tak, že v nich zvíře může zaujmout jakoukoliv přirozenou polohu, umožní odpočinek zvířete a splňuje podmínky pro welfare zvířat. Jakmile zařízení pro drezúru zvířat stojí na stanovištích, musí mít zvířata kromě mobilních zařízení k dispozici i další prostory, jako jsou například venkovní a vnitřní výběhy. Dále v předmětném ustanovení nalezneme požadavky kladené na manéž. Manéž musí splňovat požadavky na velikost s ohledem na druh drezírovaných zvířat, umožňovat zvířatům bezpečný pohyb a vybavení manéže musí minimalizovat možnost poranění zvířat. Další požadavek je kladen na výšku podkladu v manéži, a to buď výšku zeminy, písku či dřevěných pilin, jiné materiály lze použít pouze za určitých podmínek.²⁰⁰

Ustanovení § 3 vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat odkazuje na přílohy č. 1 až 7 vyhlášky, ve kterých nalezneme zvláštní podmínky chovu kočkovitých šelem, medvědů, slonů, volně žijících koňovitých, lam a velbloudů, turovitých a delfinovitých. Dále upřesňuje, že prostorové podmínky, které jsou blíže specifikovány právě v přílohách č. 1, až 7 vyhlášky jsou dostačující pouze tehdy, pokud jsou zvířata každodenně zaměstnána drezúrou nebo je jim umožněn volný výběh mimo mobilní prostory. V případě, že by drezírovaná zvířata nebyla každodenně zaměstnána, musí být jejich výběh alespoň o jednu třetinu větší, než je uvedeno v přílohách vyhlášky.²⁰¹

Podmínky drezúry drezírovaných zvířat nám přibližuje ustanovení § 4 vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, kdy jsou stanoveny **podmínky kladené na chovatele při manipulaci s drezírovaným zvířetem**. Za dorozumivací prostředky mezi chovatelem a drezírovaným zvířetem sloužící k drezúře a činnostem, které mají za cíl odbourat strach zvířete z kontaktu s člověkem, mají sloužit dorozumivací prostředky, jako jsou například hlasové podněty, řeč těla, doteky, odměna a další. Je potřeba, aby dorozumivací prostředek byl pro zvíře srozumitelný, a nesmí způsobovat zvířeti utrpení. Pokud chovatel použije nové pomůcky, musí na ro zvíře zvykat postupně. Při drezúře mohou být využity pouze přirozené vlastnosti zvířete. Za nepovolené způsoby drezúry se považují například: údery bičem či jiným předmětem, podněty způsobující zvířeti bolest, metody hladovění a omezování krmení zvířete, překážky opatřené ostrými

²⁰⁰ Ust. § 2 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

²⁰¹ Ust. § 3 tamtéž.

hroty a další. Vybavení a používaná výstroj a pomůcky, musí být přiměřené s ohledem na stavbu těla, věk a schopnosti zvířete a nesmí zvířeti způsobovat utrpení. Výstroj a pomůcky nesmí způsobit poranění, utrpení nebo poškození zdraví zvířete.²⁰²

Příloha číslo jedna vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat stanoví **zvláštní podmínky chovu kočkovitých šelem**, kdy jsou kladeny požadavky na tepelný komfort kočkovitých šelem, na vybavení a rozlohu vnitřních prostorů, venkovních výběhů a klecí.²⁰³

Příloha číslo dvě vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat stanovuje **zvláštní podmínky chovu medvědů**. Nalezneme v ní požadavky na zabezpečení výběhů, tepelný komfort v době rozmnožování, požadavky na rozlohu vnitřních prostorů pro medvědy a možnost koupání či sprchování medvědů alespoň dvakrát v měsíci.²⁰⁴

V příloze číslo tři vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat jsou upraveny **zvláštní podmínky chovu slonů**. Pro chov slonů musí být splněny podmínky kladené na teplotu vnitřních prostorů či stanových stájí, požadavek na chov slonů v kolektivu, kromě samce, který může být držen jednotlivě. Sloni musí mít k dispozici stan, ve kterém mají vnitřní výběh a stáj. Držení slona na řetězu musí být omezené a pouze na nejnnutnější dobu, jinak musí být slon držen bez řetězu. Nalezneme zde i požadavky kladené na zimoviště slonů, podmínky pro případ, kdy je slon uvázan na řetězu, podmínky na venkovní výběhy, sprchování slonů a zaměstnanost slonů během dne.²⁰⁵

Příloha číslo čtyři vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat se věnuje **zvláštním podmínkám chovu volně žijících koňovitých**. Je stanoven požadavek na teplotu stájí, rozměry boxů a jejich konstrukci, rozměry venkovních výběhů. Dále zde nalezneme požadavek pro osly a zebry, kteří musejí být ustájeni ve skupinách a stanovený zákaz vazného ustájení pro všechny koňovité.²⁰⁶

Zvláštním podmínkám chovu lam a velbloudů se věnuje příloha číslo pět vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, ve které opět nalezneme

²⁰² Ust. § 4 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

²⁰³ Příloha č. 1 tamtéž.

²⁰⁴ Příloha č. 2 tamtéž.

²⁰⁵ Příloha č. 3 tamtéž.

²⁰⁶ Příloha č. 4 tamtéž.

podmínky pro venkovní výběhy, boxy, podestýlku a požadavek na skupinový chov samic. Zde platí stejně jako u koňovitých zákaz trvalého uvázání.²⁰⁷

V příloze číslo šest vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat nalezneme úpravu **zvláštních podmínek chovu turovitých**, kdy je kladen požadavek na teplotní komfort, velikost vnitřních a venkovních prostorů a jejich povrch. Zakázané je zde také úvazové ustájení.²⁰⁸

Přílohou číslo sedm vyhlášky o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat jsou upraveny **zvláštní podmínky chovu delfinovitých**, kdy delfinovití nesmí být chováni a využíváni k drezúře v mobilních zařízeních pro drezúru zvířat. Jejich chov musí být v dvoubazénovém systému, včetně dalších bazénů k ošetření a oddělení jednotlivců. Dále jsou zde podmínky kladené pro skupinu delfinů, požadavek na teplotu a kvalitu vody, rozměr vodní plochy a další.²⁰⁹

3.3 Orgány a mezinárodní organizace

3.3.1 Státní orgány

Státní orgány dohlíží a vynucují dodržování zákonem stanovených podmínek vztahujících se na cirkusovou problematiku. Nejvýše postaveným státním orgánem jsou ministerstva, poté Státní a Krajská veterinární správa a obecní úřady. Toto jsou orgány, se kterými se můžeme nejčastěji setkat v souvislosti s problematikou chovu zvířat v cirkusech.

Ministerstva hrají roli zejména při vydávání doporučení a vyhlášek, které se týkají ochrany zvířat a jejich chovu. Právě v těchto dokumentech nalezneme právní rámec dopadající na cirkusy. Jako příklad uvedu výše zmíněnou vyhlášku o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat²¹⁰ a doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat, která stanoví podmínky chovu savců v cirkusech²¹¹, oba zmíněné dokumenty vydalo ministerstvo zemědělství. Jak již bylo nastíněno v předchozích částech. Nejvýznamnějším orgánem pro cirkusy je veterinární správa, která provádí kontrolu zákonem stanovených podmínek chovu zvířat a jejich přepravy. Například již výše

²⁰⁷ Příloha č. 5 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

²⁰⁸ Příloha č. 6 tamtéž.

²⁰⁹ Příloha č. 7 tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ HOLEČKOVÁ, Dana, Jiří DOUSEK a Elena FOFFOVÁ. ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO OCHRANU CHOVU ZVÍŘAT. *Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf

zmíněná pravidelná kontrola cirkusu při vstupu do nového kraje, dále se můžeme setkat s kontrolou dle potřeby a na základě podnětu. Státní orgány nám také představují významnou roli v oblasti správních deliktů.

3.3.2 Cirkusové asociace

Cirkusy se sdružují v cirkusových asociacích, které slouží pro vzájemnou komunikaci mezi sebou a dalšími orgány. Při společných otázkách dopadajících na cirkusy, jsou často využívány cirkusové asociace. Asociace jsou podobné zájmovým sdružením, jako je například advokátní komora a podobné. Cirkusová asociace slouží k zastupování svých členů a hájení jejich zájmů.

Na úrovni Evropy je důležité zmínit Evropskou cirkusovou asociaci (ECA, European Circus Association), která se významně podílí na změně legislativy na úrovni Evropské unie, zejména v oblasti zachování práv cirkusů. ECA je nezisková organizace založená v roce 2002 s cílem sjednotit evropské cirkusy a propagovat a chránit cirkusové umění a kulturu jako součást evropského kulturního dědictví. ECA zastupuje více než 130 cirkusů, festivalů, trenérů zvířat a umělců ve 29 zemích, včetně téměř všech renomovaných evropských cirkusů a přidružených členů po celém světě. Práce ECA je financována z členských příspěvků a dalších darů.²¹²

Na území České republiky existuje Česká cirkusová asociace věnující se obdobné agendě jako ECA, na vnitrostátní úrovni. Česká cirkusová asociace byla založena v roce 2007 a sdružovala 7 českých cirkusů, ke kterým se časem přidaly další cirkusy. V nedávné době vznikla Asociace nového cirkusu (dále jen „ANC“) a to dne 19. března 2024. ANC představuje otevřené sdružení nezávislých profesionálů a organizací, které působí v oblasti nového cirkusu po celé České republice. Jako profesionální platforma slouží všem, kteří se chtějí podílet na rozvoji nového cirkusu v České republice. Svou činností se plánuje dlouhodobě zaměřit na podporu, facilitaci a realizaci činností a aktivit, které slouží k rozvoji novocirkusové scény. Jejím hlavním cílem je tedy všestranná podpora subjektů i jednotlivců české novocirkusové scény, její rozvoj a profesionalizace.²¹³

²¹² EUROPEAN CIRCUS ASSOCIATION. *About ECA* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.europeancircus.eu/history/>

²¹³ CIRQUEON. *Vznikla asociace nového cirkusu!* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.cirqueon.cz/19365/vznikla-asociace-noveho-cirkusu-2>

3.3.3 Mezinárodní organizace

V této části si představíme mezinárodní organizace zasahující do problematiky chovu zvířat v cirkusech po celém světě. Největší organizací, která se věnuje právům zvířat je PETA (People for the Ethical Treatment of Animals) a má více než 9 milionů členů a příznivců po celém světě. PETA svou pozornost zaměřuje na čtyři oblasti, a to na zvířata v laboratořích, v potravinářském průmyslu, v oděvnictví a v zábavním průmyslu. Právě poslední zmíněná oblast je pro tuto práci nejpodstatnější. Její práce spočívá ve veřejném vzdělávání, investigativním shromažďování zpráv a zpravodajství, výzkumu, záchraně zvířat, legislativě, speciálních akcí, protestních kampaní a zapojení celebrit.²¹⁴ Dále jsou to organizace jako je CAPS (Captive Animals Protection Society) nebo RSPCPA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals).

3.4 Zhodnocení právní ochrany zvířat v cirkusech

V této části práce jsem se věnovala ochraně zvířat proti týrání v cirkusech. Tato oblast prochází v poslední době velkými změnami a z mého pohledu jsou to změny k lepšímu. Na cirkus nám dopadá obecná právní úprava, kterou představuje zákon na ochranu zvířat proti týrání, veterinární zákon a trestní zákoník. Dále nalezneme pro cirkus stěžejní vyhlášku o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Novela zákona na ochranu zvířat proti týrání²¹⁵ nám přinesla zásadní změnu a zhruba za 20-30 let bychom se měli dočkat cirkusů, ve kterých nebudou vystupovat žádná volně žijící zvířata. Tedy jedinci všech divokých druhů zvířat narozených po lednu 2022, kteří nebudou moct být podrobeni drezúře ani množení. Ačkoliv část veřejnosti volá po zákazu všech druhů zvířat²¹⁶ v cirkusech, jako velký pokrok můžeme vnímat přijetí výše zmíněné novely zákona na ochranu zvířat proti týrání, která je jakýmsi kompromisem. Někteří majitelé cirkusů budou proti zákazu drezúry a množení volně žijících zvířat bojovat, ovšem postoj společnosti ke zvířatům v cirkusech je jasný, kdy pouze 12 % populace České republiky bylo pro nepřijetí výše zmíněné novely.²¹⁷ Skvělou alternativou tradičního cirkusu spatřuji v novém cirkusu, který pracuje s umělci, kteří vystupují se svým uměním, a nesetkáme

²¹⁴ PEOPLE FOR THE ETHICAL TREATMENT OF ANIMALS. *About PETA, Our Mission Statement* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.peta.org/about-peta/>

²¹⁵ Zákon č. 501/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁶ SVOBODA ZVÍŘAT. *Jak to vidí Česko?* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/proc-cirkusy-bez-zvirat>

²¹⁷ Tamtéž.

se v něm s krocením divokých zvířat. V novém cirkusu není zcela vyloučená přítomnost zvířat, ale ke zvířatům se přistupuje jako k člověku rovným a nejčastěji se v něm setkáme se psem či koněm jako zvířetem domestikovaným.

Závěr

Účelem této diplomové práce bylo rozebrat, přiblížit a zhodnotit právní ochranu zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech. Pro ucelení tématu jsem považovala za vhodné se kromě právní úpravy proti týrání zvířat zaměřit i na welfare zvířat. Ačkoliv se problematice týrání a welfare zvířat v posledních letech věnuje čím dál tím více pozornosti a legislativa prošla značnou novelizací, k dokonalosti má stále ještě daleko.

Z historického hlediska bylo na zvířata pohlíženo jako na pouhé předměty vlastnictví a jejich jediná právní ochrana spočívala v ochraně majetku jako takového. Postavení zvířat se vývojem společnosti začalo měnit a ve světě se postupně začala reflektovat potřeba zakotvení jejich ochrany. Zvířata začala být vnímána jako živé bytosti, které jsou nadané smysly a jsou schopny pociťovat pocity, jako jsou strach, bolest a úzkost. K pojetí zvířete jako živé bytosti se přistoupilo až v druhé polovině 20. století. V roce 2014 došlo v české právní úpravě k upuštění od koncepce zvířete coby věci a došlo k takzvané dereifikaci (odvěcnění). Zvířata však zůstala zařazena někde mezi objektem a subjektem práva. V současnosti se můžeme setkat s názory, že by měla legislativa přiznat zvířatům právní subjektivitu, ovšem to v současné době je jen těžko představitelné vzhledem ke koncepci právního řádu, který by musel projít rozsáhlou změnou. Pokud by k tomuto kroku tedy někdy došlo, bude se jednat o vzdálenou budoucnost.

Když porovnáme platnou právní úpravu vztahující se na týrání a welfare zvířat v zoologických zahradách a cirkusech, tak se setkáme s rozdílným přístupem k jednotlivým institucím.

Právní úpravu zoologických zahrad nalezneme jak v normách mezinárodního, unijního, tak vnitrostátního práva. Zároveň zoologické zahrady provází velké množství sdružení a organizací. Ačkoli zoologické zahrady mají svůj vlastní speciální zákon o zoologických zahradách, který je výsledkem transpozice směrnice o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách, tak jeho obsah nespĺňuje požadavky současné doby, kdy ostatní zákony prošly významnou novelizací a přispěly k lepší pozici zvířat. Zákon o zoologických zahradách je od svého počátku, tedy po více jak 20 letech téměř v nezměněné podobě a disponuje značnými nedostatky. Jako nejvýznamnější nedostatek spatřuji v absenci jasně stanovených minimálních podmínek pro chov všech druhů chovaných zvířat a jejich specifických požadavků na venkovní výběhy a vnitřní ubikace. Velký krok kupředu nám přineslo přijetí vyhlášky o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu, která stanoví minimální podmínky pro jejich chov a povede ke zlepšení

životních podmínek daných druhů. Minimální podmínky pro chov ostatních druhů zvířat v zoologických zahradách jsou však obsaženy pouze v právně nezávazných dokumentech a závazné stanovení standardů jednotlivým druhům zvířat nám chybí. V českém právním řádu dále nalezneme obecnou právní úpravu věnovanou ochraně života, zdraví a welfare zvířat, a to v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, ve veterinárním zákoně a v trestním zákoníku. Dalším nedostatkem zákona o zoologických zahradách je úprava kontroly zoologických zahrad, kdy chybí úprava případu, kdy dojde ke změně podmínek na základě, kterých byla licence zoologické zahradě udělena. V neposlední řadě musím zmínit hlavní poslání zoologických zahrad, kterým je přispění k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů jejich chovem v lidské péči, se zvláštním zřetelem na záchranu ohrožených druhů včetně výchovy veřejnosti k ochraně přírody. Bohužel ne všechny zoologické zahrady k tomuto poslání přistupují zodpovědně, a bylo by žádoucí právní úpravu upřesnit a posunout ji směrem k aktivnímu přístupu k ochraně biodiverzity. Za kladné určitě spatřuji zavedení licencování zoologických zahrad, které vede k obtížnějšímu vstupu nových subjektů, které by nespĺňovaly kladené podmínky.

Oblast cirkusů je mnohem více diskutovaná a lidmi často odsuzovaná oproti zoologickým zahradám. Právní úpravu vztahující se na cirkusy nalezneme stejně jako úpravu zoologických zahrad v normách mezinárodního, unijního a vnitrostátního práva. Speciální právní úpravu jako mají zoologické zahrady, však nenalezneme. Do budoucí existence cirkusů značně zasáhla novelizace zákona na ochranu zvířat proti týrání a díky ní se zřejmě za zhruba 20-30 let dočkáme cirkusů, kde nebudou drezírované ani množené volně žijící druhy zvířat. Česká právní úprava tak následovala tendence zahraniční právní úpravy, kdy některé státy již zakázaly všechna zvířata v cirkusech. Kromě obecné právní úpravy dopadající na cirkusy jako je zákon na ochranu zvířat proti týrání, veterinární zákon a trestní zákoník, nalezneme pro cirkusy významnou vyhlášku o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Vyhláška o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat nám stanoví minimální podmínky pro zajištění biologických potřeb a welfare drezírovaných zvířat, a to jak při přepravě, v místě drezúry, a i v zimovištích. Na rozdíl od zoologických zahrad cirkusy neplní funkci vzdělávací a výchovnou a jedná se čistě jen o zábavu. Jak již bylo zmíněno výše, skvělým kompromisem je nahrazení tradičního cirkusu cirkusem moderním, kdy zábavu poskytují především umělci.

S ohledem na uvedené, kdy se ochraně zvířat dostává čím dál větší pozornosti můžeme v budoucnu očekávat další kroky kupředu, kdy se podmínky kladené na chov zvířat budou zvyšovat a týrání zvířat bude více postihováno.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BRAHOVÁ, Marie. *Pod šapitó*. 2. vyd. Jílové u Prahy: Šmíd, 1993. ISBN 6606955732764.

DAMOHOŘSKÝ, M. *Nad návrhem zákona o zoologických zahradách*, ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 2/2001, Praha, 31.12.2001. ISSN:1213-5542.

CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5.

JIROUŠEK, V.T. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-362-9.

MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9.

STEJSKAL, Vojtěch a Martin LESKOVJAN, ed. *Člověk a zvíře - v zajetí či v péči?: aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodnář, 2010. ISBN isbn978-80-87146-33-0.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

ADVOKÁTNÍ DENÍK. *Novela zákona na ochranu zvířat proti týrání je výsledkem mnoha kompromisů* [online]. [cit. 2024-05-16]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/02/08/spoluaautor-novely-komentuje-aktualni-zakona-ochranu-zvirat-proti-tyrani/>

CIRQUEON. *Vznikla asociace nového cirkusu!* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.cirqueon.cz/19365/vznikla-asociace-noveho-cirkusu-2>

ČESKÁ ASOCIACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD A AKVÁRIÍ, Z.S. *Česká asociace zoologických zahrad a akvárií, aneb ...zpět do přírody...* [online]. CZAZA [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://czaza.cz/asociace/>

ČESKÁ ASOCIACE ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD A AKVÁRIÍ, Z.S. *Řádní členové* [online]. [cit. 2024-05-17]. Dostupné z: <https://czaza.cz/clenske-zoo/>

Důvodová zpráva k § 494 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-5]. Dostupné z: www.aspi.cz

Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., změna trestního zákoníku In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz

Důvodová zpráva k zákonu č. 501/2020 Sb., změna zákona na ochranu zvířat proti týrání a zákona o správních poplatcích In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: www.aspi.cz

EAZA. *Members comply with EAZA's standards and are committed to high levels of professionalism* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.eaza.net/members/>

EUROPEAN CIRCUS ASSOCIATION. *About ECA* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.europeancircus.eu/history/>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Ztráta biologické rozmanitosti: důsledky a příčiny* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20200109STO69929/ztrata-biodiverzity-jake-jsou-jeji-dusledky-a-priciny>

HOLEČKOVÁ, Dana, Jiří DOUSEK a Elena FOFFOVÁ. *ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO OCHRANU CHOVU ZVÍŘAT. Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf

IUCN. *Our Union and IUCN Members* [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.iucn.org/our-union>

MACHÁČKOVÁ, Zuzana. *Život a ochrana mořských savců v severním Norsku* [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20210131094201/http://tuleniaspol.webz.cz/zivot.htm>

MINISTERSTVEM ZEMĚDĚLSTVÍ. *ODŮVODNĚNÍ k vyhlášce č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu* [online]. [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q324659---vVUGnQsK/duvodova-zprava-k-vyhlasce-c-213-2022-sb>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODBOR ENVIRONMENTÁLNÍ A EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ, ODDĚLENÍ OCHRANY ZVÍŘAT. *Vyjádření k zákazu drezúry volně žijících zvířat a k zákazu některých činností s vybranými druhy šelem a lidoopy* [online]. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q324477---ftYx82ME/vyjadreni-k-zakazu-drezury-volne>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zoologické a botanické zahrady* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/botanicke_zoologicke_zahrady

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *CITES* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy

Ministerstvo životního prostředí. *Seznam zoologických zahrad s licenci v roce 2023* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/botanicke_zoologicke_zahrady/\\$FILE/odoimz-seznam_zoo_licence_2023-20230406.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/botanicke_zoologicke_zahrady/$FILE/odoimz-seznam_zoo_licence_2023-20230406.pdf)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Záchranné programy* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy

OCHRANA PŘÍRODY. *Ex situ aktivity v záchranných programech* [online]. [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/ex-situ-aktivity-v-zachrannych-programech/>

PEOPLE FOR THE ETHICAL TREATMENT OF ANIMALS. *About PETA, Our Mission Statement* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.peta.org/about-peta/>

Stanovy Unie českých a slovenských zoologických zahrad [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=40092874&subjektId=738537&spis=1045863>

SVOBODA ZVÍŘAT. *Jak to vidí Česko?* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/proc-cirkusy-bez-zvirat>

UNIE ČESÝCH A SLOVENSKÝCH ZOOLOGICKÝCH. [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://ucszoo.com>

UNIE ČESÝCH A SLOVENSKÝCH ZOOLOGICKÝCH. *Členské zoo* [online]. [cit. 2024-05-17]. Dostupné z: <https://ucszoo.com/clenske-zoo/>

Usnesení (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 15.06.2011 sp. zn. 8 Tdo 657/2011 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

WORLD ASSOCIATION OF ZOOS AND AQUARIUMS. *About WAZA* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.waza.org/about-waza/>

ZOO PRAHA. *NEJVYŠŠÍ OCENĚNÍ PRO ZOO PRAHA. WAZA VYZNAMENALA JEJÍ DLOUHOLETÝ PŘÍNOS V ZÁCHRANĚ KONÍ PŘEVALSKÉHO* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/aktualne/ostatni-clanky/13094-nejvyssi-oceneni-pro-zoo-praha-waza-vyznamenala-jeji-dlouholety-prinos-v-zachrane-koni-prevalskeho>

3. Seznam použitých právních předpisů

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97

Nařízení rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování

Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o fungování Evropské unie

Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška č. 198/2013 Sb., o výši náhrady nákladů péče o skupiny druhů exemplářů v záchranných centrech

Vyhláška č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)

Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon)

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 501/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 77/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

4. Seznam ostatních zdrojů

Všeobecná deklaráce práv zvířat. In: Francie: Mezinárodní liga práv zvířat, 1989

Všeobecná deklaráce práv zvířat. In: Paříž: UNESCO, 1978

Právní ochrana zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na právní ochranu zvířat proti týrání v zoologických zahradách a cirkusech, a to jak na mezinárodní, evropské a národní úrovni. Práce se člení na úvod, tři kapitoly a závěr. První úvodní kapitola je členěna do šesti podkapitol a věnuje se týrání zvířat jako takovému. První podkapitola rozebírá práva zvířat, druhá podkapitola Všeobecnou deklaraci práv zvířat, třetí podkapitola přibližuje status zvířat, ve čtvrté podkapitole nalezneme vymezené základní pojmy, jako jsou: „*zvíře*“, „*chovatel*“, „*týrání*“ a „*welfare*“. V páté podkapitole je představena kategorizace zvířat a v šesté podkapitole jsou rozebrány prameny právní úpravy proti týrání zvířat, jak na úrovni mezinárodní, evropské a národní, a to zejména zákon na ochranu zvířat proti týrání a trestní zákoník. Druhá kapitola je zaměřena na problematiku týrání a welfare zvířat v zoologických zahradách a je členěna do pěti podkapitol. První podkapitola se zaměřuje na vymezení pojmů v oblasti zoologických zahrad, jako jsou: „*zoologický zahrada*“, „*ochrana in site*“, „*ochrana ex site*“, „*biodiverzita*“ a „*volně žijící živočich*“. Druhá podkapitola přibližuje právní úpravu zoologických zahrad na mezinárodní, evropské a národní úrovni, a to zejména směrnici rady o zoologických zahradách, zákon o zoologických zahradách, zákon na ochranu zvířat proti týrání, veterinární zákon a vyhlášku o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu. Další podkapitoly jsou zaměřeny na organizace zoologických zahrad jak národních, tak mezinárodních a dále na obchod s ohroženými druhy a jejich přepravu, poslední podkapitola podává zhodnocení celé kapitoly. Třetí kapitola této práce je zaměřena na problematiku týrání a welfare zvířat v cirkusech a je členěna do čtyř podkapitol. První podkapitola je zaměřena na vymezení pojmů v oblasti cirkusu, jako jsou: „*cirkus*“, „*drezúra zvířat*“, „*veřejné vystoupení zvířat*“, „*cirkusové zvíře*“, „*provozovatel cirkusu*“ a „*chovatel cirkusových zvířat*“. Druhá podkapitola se věnuje přiblížení právní úpravy cirkusu jak na mezinárodní, evropské a národní úrovni, a to zejména zákonu na ochranu zvířat proti týrání a vyhlášce o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Třetí podkapitola je věnována orgánům a mezinárodním organizacím cirkusů a následuje zhodnocení celé kapitoly.

Klíčová slova: týrání zvířat, zoologická zahrada, cirkus

Legal protection of animals against cruelty in zoos and circuses

Abstract

The diploma thesis focuses on legal protection of animals against cruelty in zoos and circuses, both at the international European and national level. The diploma thesis is divided into an introduction, three chapters and a conclusion. The first introductory chapter is divided into six sub-chapters and is devoted to the cruelty of animals as such. The first sub-chapter discusses animal rights, the second sub-chapter the Universal Declaration of Animal Rights, the third sub-chapter describes the status of animals, in the fourth sub-chapter we find defined basic terms such as: "*animal*", "*breeder*", "*cruelty*" and "*welfare*". In the fifth sub-chapter is presented the categorization of animals, and in the fifth sub-chapter, the sources of legislation against animal cruelty at the international, European and national level are analysed, in particular the Act on the Protection of Animals against Cruelty and the Criminal Code. The second chapter is focused on the issue of cruelty and welfare of animals in zoos and is divided into five subsections. The first subsection focuses on the definition of terms in the field of zoos, such as: "*zoo*", "*in-site protection*", "*ex-site protection*", "*biodiversity*" and "*wild animals*". The second sub-chapter details the legal regulation of zoos at the international, European and national level, in particular the directive of the council on zoos, the law on zoos, the law on the protection of animals against cruelty, the veterinary law and the decree on the protection of selected species of animals and great apes during breeding. Other sub-chapters are focused on the organization of zoos, both national and international, as well as trade in endangered species and their transport, the last sub-chapter summarizes the entire chapter. The third chapter of this work is focused on the issue of cruelty and welfare of animals in circuses and is divided into four subsections. The first sub-chapter is focused on the definition of terms in the field of circus such as: "*circus*", "*dressage of animal*", "*public performance of animals*", "*circus animal*", "*circus operator*" and "*circus animal breeder*". The second sub-chapter is devoted to bringing closer the legal regulation of the circus at the international, European and national level, in particular the Act on the Protection of Animals against Cruelty and the Decree on the Determination of Closer Conditions for the Breeding and Breeding of Animals. The third sub-chapter is devoted to the bodies and international organization of the circus and follows a summary of the entire chapter.

Key words: cruelty to animals, zoo, circus